

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANA SANAT DALI PERFORMANS
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**BLUES MÜZİĞİ VE SONRASINDA POPÜLER KÜLTÜRLE
GELİŞEN VOKAL TEKNİKLERİ**

HAZIRLAYAN

TİLBE AYÇA ERDOĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. AYŐE GÜLÜM ÖTENEL

ANKARA - 2022

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih:15/06/2022

Öğrencinin Adı, Soyadı: Tilbe Ayça ERDOĞ

Öğrencinin Numarası: 22010439

Anabilim Dalı: Sahne Sanatları Anasanat Dalı

Programı: Performans Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı Soyadı: Doç. Ayőe Gülüm ÖTENEL

Tez Başlığı: Blues Müziği ve Sonrasında Popüler Kültürle Gelişen Vokal Teknikleri

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 61 sayfalık kısmına ilişkin, 15/06/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %17'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 15/06/2022

Öğrenci Danışmanı

TEŞEKKÜR

Kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam sayın Doç. Ayőe Gülüm ÖTENEL'e, ilgisini ve önerilerini göstermekten kaçınmayan Prof. Mahmut Kamerhan TURAN'a, çalışmalarım boyunca yardımını hiç esirgemeyen değerli arkadaşım Ömer UYANIK'a ve son olarak bu süreçte maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme sonsuz teşekkürler ederim.

ÖZET

Tilbe Ayça Erdoğan, Blues Müziği ve Sonrasında Popüler Kültürle Gelişen Vokal Teknikleri, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı Performans Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Müzik tarihini incelediğimizde günümüze kalmış müzik aletlerine yapılan karbon testleri ile müzik aletlerinin, dolayısıyla müzik tarihinin ne kadar geriye gittiğini öğrenebiliyoruz. İlk ahenkli iletişimin şarkı olduğu kabul edilirse şarkı söyleme eyleminin insanlık tarihiyle aynı yaşta olduğunu söylemek yanlış olmaz. Günümüzde ana sanat dallarından birisi olarak kabul edilen müzik ve bu dala ait şarkı söylemek ve şarkıcılık olgusu dünyada yaşanan tüm gelişmeler ile şekillenmiş, evrim geçirmiş ve bugün kabul edilen formlarını almıştır. Eğitim olgusunun ve formlarının ortaya çıktığı noktada, tarihsel evrime bağımlı olarak ilerleyen sanat eğitiminde bugün, diğer sanat ve bilim dalları ile ortaklaşa yürütülen çalışmalar sanat eğitimine güncel formunu kazandırmış ve bugün konu ile ilgili otoriteler tarafından doğru olarak kabul edilen şan teknikleri ortaya çıkmıştır. Popüler müzik şarkıcılığında kullanılan bazı şan teknikleri ise bazı müzik tarzlarının ortaya çıkması ile yaratılmış, bu müzik tarzlarının popülerlik kazanması ile sanat eğitimi formları arasına girmiştir. Bu tezin yazım amacı; dünyaya belirli bir dönemde damga vurmuş ve hala kendi dinleyici kitlesine sahip Blues müziği ve sonrasında popüler kültürle birlikte gelişen vokal tekniklerini incelerken bu başlık altında yer alan her fenomeni ayrı ayrı inceleyerek birbirlerine olan referanslarının anlaşılabilmesi ile gerekli çıkarımları yapabilmektir. Sonuç olarak bu tezin başlığını oluşturan vokal tekniklerini incelemek için Blues müziğinin ortaya çıkışı ve evrimsel tarih süreci, şarkı söyleme eylemini gerçekleştirirken kullanılan organların anatomik olarak incelenmesi ve ilgili tekniklerde bu organların kullanımı, popüler kavramı ve popüler kültür kavramı irdelenerek farklı disiplinlerin incelenmesi ile işbu tezin oluşumu hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Blues müzik, vokal teknikleri, popüler kültür, şarkıcılık, popüler müzik

ABSTRACT

Tilbe Ayça Erdoğ, Vocal Techniques Developed with Popular Culture in Blues Music and Afterwards, Başkent University Institute of Social Sciences Master's of Performance with Thesis, 2022.

When we examine the history of music, we can learn how far back the musical instruments, and therefore the history of music, go with the carbon tests performed on ancient musical instruments. At this point, if the general opinion is accepted that the first harmonious communication is song, it would not be wrong to say that the act of singing is at the same age as human history. Today, music, which is accepted as one of the main branches of art, and the phenomenon of singing and singing in this branch have been shaped with all the developments in the World, evolved and taken today's accepted forms. At the point where the phenomenon and forms of education emerge, studies carried out jointly with other arts and sciences in art education, which progressed depending on historical evolution, brought art education its current form and singing techniques that are accepted as correct by the relevant authorities today have emerged. Some singing techniques used in popular music singing were created with the emergence of some music styles, with the popularity of these musical styles, it became one of the forms of art education. The purpose of this thesis is to make the right inferences by examining each phenomenon under this heading separately and understanding their references to each other while examining the vocal techniques that developed with popular culture in Blues music and afterwards that left its mark on the world at a certain period and still has its own audience. As a result, in order to examine these vocal techniques that form the title of this thesis, the emergence of Blues music and its evolutionary history process, the anatomical examination of the organs used while performing the singing act, the use of these organs in related techniques, the concept of popular and popular culture, and the formation of this thesis by examining different disciplines are targeted.

Keywords: Blues music, vocal techniques, popular culture, singing, popular music

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Problemi	1
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri.....	1
1.3. Araştırma Amacı	1
1.4. Araştırmanın Önemi	1
1.5. Varsayımlar	2
1.6. Araştırmanın Evreni	2
1.7. Sınırlılıklar	2
1.8. Araştırma Yöntemi.....	2
1.9. Verilerin Toplanması	2
1.10. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	3
2. SESİN OLUŞUMU	4
2.1. Ses Üretiminin Kaynakları (VoiceDoctorla,2022).....	5
2.2. Bir Enstrüman Olarak Sesin Kullanımı.....	10
3. KÜLTÜR VE POPÜLER KAVRAMLARI	13
3.1. Popüler Müzik	16
3.2. Ses- Kayıt Teknolojileri ve Plak Şirketleri.....	18
3.3. Popüler Kültür ve Blues Müzikten Etkilenen Türler	19
4. BLUES MÜZİK.....	23
4.1. Blues Müzik Kökeni	25
4.2. Protest Sanat Öğelerinin Pop Kültürü Haline Gelmesi ve Popüler Kültürde Normalleştirilmesi	27
4.3. İşçi Şarkıları, Spiritual ve Gospel.....	30
4.4. Blues Teriminin Kökeni.....	31
4.4.1. Blues'un karakteristik özellikleri ve Blues türünün formu.....	31
4.4.2. Sözlerin yapısı.....	33

4.4.3. Çağrı yanıt formu (Call & Response).....	35
4.4.4. Blues müzik türleri.....	35
4.4.5. Blues müzikte enstrümanlar.....	36
5. POPÜLER MÜZİK ŞARKICILIĞINDA KULLANILAN VOKAL TEKNİKLERİ	39
5.1. Bel Canto Tekniği.....	39
5.2. Nefesli Şarkı Söyleme (Breathy Singing).....	40
5.3. Kafa – Göğüs ve Mix Registerında Söyleme	41
5.4. Mezza Di Voce	42
5.5. Appoggio Vokal Tekniği	42
5.6. Belting Vokal Tekniği	43
5.6.1. Belting egzersizleri	45
5.7. Twang Vokal Tekniği.....	47
5.8. Growl ve Raspy Ses (Hırıltı ve Boğuk) Tekniği.....	50
5.8.1. Growl ve raspy tekniğini uygulama egzersizleri	50
5.9. Voice / Cry Break	51
5.10. Riffs & Runs.....	52
5.10.1. Riffs & Runs tekniğini uygulama egzersizleri	52
5.11. Scat Vokal Tekniği	53
5.11.1. Scat vokal tekniğini uygulama egzersizleri	54
5.12. Doğaçlama (Improvisation).....	56
5.13. Müzikal ve Lirik İfade (Phrasing)	56
5.14. Vokal Modları.....	57
5.14.1. Neutral (doğal- nötr) mod.....	58
5.14.2. Yumuşak kapanışlı nötr mod	58
5.14.3. Sıkıştırılmış nötr mod	58
5.14.4. Curbing (frenleme) modu	58
5.14.5. Overdrive mod	59
6. SONUÇ	60
KAYNAKLAR.....	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Ses Tellerinin Nefes Alınırken Açık Görünümü	4
Şekil 2.2. Ses Tellerinin Konuşurken Kapalı Görünümü	5
Şekil 2.3. Nefes Alıp Verme Sırasında Solunum Sistemi	6
Şekil 2.4. Larinks İskeletinin Görünümü.....	7
Şekil 2.5. Larinks Kıkırdak Görünümü	8
Şekil 2.6. Yutak Görünümü	9
Şekil 2.7. Konuşmada Görev Alan Organlar	10
Şekil 2.8. Temel Ses Teknikleri Şeması	12
Şekil 4.1. Do Minör Pentatonik Dizi	32
Şekil 4.2. Do Majör Blues Gamı ve Mavi Notalar	32
Şekil 4.3. 12 ölçü Blues Akor İlerleme Şeması.....	32
Şekil 4.4. Johnny B. Goode Dinleme Rehberi.....	33
Şekil 4.5. Johnny B. Goode Şarkı Formu	34
Şekil 4.6. Blues Müzik Türlerinin Listesi	36
Şekil 5.1. Nüans Egzersiz Şeması	42
Şekil 5.2. Burun Boşluğu Görüntüsü.....	44
Şekil 5.3. Belting Egzersiz 1	45
Şekil 5.4. Göğüs ve Kafa Beltingi Egzersizi 2	46
Şekil 5.5. Egzersiz 3	46
Şekil 5.6. Kafa Sesi İle Belting Egzersizi.....	46
Şekil 5.7. Epiglotik Huni Görseli	47
Şekil 5.8. Twang Uygulama Egzersizi	48
Şekil 5.9. Epiglotis Tüneli Yandan ve Üstten Görünümü	49
Şekil 5.10. Grown ve Raspy Tekniğini Uygulama Egzersizleri.....	51
Şekil 5.11. La Majör Oktav Alıştırma Görseli	52
Şekil 5.12. Scat Vokal Tekniği Uygulama Egzersizleri	54
Şekil 5.13. Scat Vokal Tekniği Uygulama Egzersizleri 2	54
Şekil 5.14. Pentatonik Ölçek Egzersizi	55

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma Problemi

Blues müziğin doğuşu ve sisteme karşı duran bu protest müziğin, değişen dünya ile nasıl ve ne sebeplerle evrimleştiği konusu irdelenmiş, bu süreçte popüler kültür ve yeni dünya düzeninde gelişen diğer popüler müzik türleri incelenmiştir. Popüler müzik şarkıcılarının kullandıkları, literatüre girmiş vokal teknikleri nelerdir sorusu, bu araştırmanın problemi olarak ele alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

- 1- Blues müzik nasıl bir popüler kültür ögesine dönüşmüştür?
- 2- Popüler Kültür nedir?
- 3- Blues müziğe ait vokal teknikleri hangi farklı bilim ve sanat disiplinlerinin yardımı ile kendi formunu oluşturmuştur?

1.3. Araştırma Amacı

Bu araştırma popüler müzik şarkıcılığında Blues müziğin doğuşundan günümüze değin kullanılan literatüre girmiş vokal tekniklerinin çeşitliliğini ve teknik uygulamalarını örneklerle göstermeyi amaçlamaktadır. Profesyonel şarkıcılar ve popüler müzik şarkıcılığı eğitmenleri için bir kaynak görevi görebilir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Blues türüne ait vokal tekniklerini incelemek ile beraber aynı zamanda kapitalist sisteme karşı bir fikri dile getiren bir sanat akımının nasıl zamanla sistemin içerisine entegre edildiğini ve aynı zamanda sanat ve bilimin farklı disiplinlerinin birbirlerini nasıl beslediğinin incelenmesi açısından önemlidir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada Blues müziğın doğuğu ile popöler müzik şarkıcılığına ait ilk vokal tekniklerinin oluğuğu, popöler költürün ve gelişen teknolojinin değişik türlere ve farklı tekniklerin gelişimine katkı sağladığı, farklı bilim ve sanat disiplinlerinin ışığında varsayılmıştır. Tarihin her olguya yüklediği evrimsel süreç müzik eğitimi alanında, popöler költürün dönüşümünde incelenmiştir.

1.6. Araştırmanın Evreni

Konuyla ilgili yapılmış olan akademik araştırmalar, kitaplar, makaleler ve bilimsel dergiler, araştırma evrenini oluşturmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

Blues müzik ve kökeni, popöler költür, popöler müzik şarkıcıları ve kayıt teknolojileri, popöler költür ile gelişen vokal teknikleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

1.8. Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada ana soru belirlendikten sonra ilgili alanların detaylı incelenmesi ile nitel betimlemeli araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle araştırma ile ilgili literatür taraması yapılmış, insan sesinin mekanizması ve vokal teknikleri incelenmiş daha sonra farklı konular ve kaynakların birbirleri ile referans noktaları bulunmuş ve bulunan referanslar birleştirilerek yabancı ve yerli kaynaklar ışığında bu araştırma oluşturulmuştur.

1.9. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada Blues müzik tarihi, Kuzey Amerika tarihi, vokal teknikleri üzerine araştırmalar, ilgili vokal tekniklerinin kullanıldığı müzik eserleri, popöler költür kavramı üzerine araştırmalar ve ses oluşumuna dair tıbbi makaleler incelenmiştir.

1.10. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada öncelikle Blues müziğın felsefesini ve bu müziğın özgün icracılarının hayat tarzlarını yansıtabilmek için Amerika kıtasındaki siyahi azınlıkların tarihi incelenmiştir. Daha sonra Blues müziğın günümüzde popüler kültür ögesi olduğunun kabul edilmesi gerekçesi ile popüler kavramı, popüler kültür kavramı dolayısıyla kapitalist Amerikan kültürü, bu kültürün sanat eserlerini tüketim ürününe teknolojiden faydalanarak dönüştürme süreçleri incelenmiş ve yorumlanmıştır. Blues müziğe ait vokal teknikleri tezin ana konusunu oluşturduğu için sesin oluşumu ile ilgili bilimsel makaleler incelenmiştir. İlgili vokal tekniklerinin doğru anlaşılabilmesi için teknikler sınıflandırılmış, her vokal tekniğı için anatomik olarak sesin nasıl oluştuğı anlatılmış, bu tekniklerin kullanıldığı eserler veya melodik diziler örnekleyici yöntem kullanılarak araştırma içerisinde yerini almıştır.

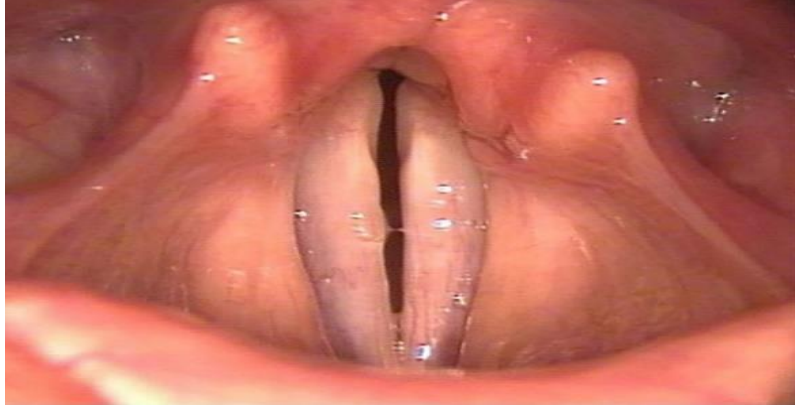
2. SESİN OLUŞUMU

Yaşamakta olduğumuz dünyada bulunan birçok canlının ses çıkarma özelliği vardır. Hayvanlar ve insanlar benzer amaçlar uğruna ses çıkarma eylemini gerçekleştirirler. İnsanlar yaşadıkları ilkel dönemlerde yabani sesleri ve ritim kalıplarını doğada bulunan sesleri taklit ederek, buldukları ekosistemde var olan canlıları anlamak, kendilerini savunmak ve iletişim sağlamak için kullanmışlardır (Boë, Sawallis, Fagot, Badin, Barbier, Captier & Schwartz, 2019).

Bir sesin meydana gelebilmesi için titreşim hareketi şarttır. Titreşim bir nesnenin ileri geri düzlemde yaptığı harekete denir. İnsan sesinin de tüm sesler gibi oluşabilmesi için titreşim oluşması gerekir. Nefes verilirken akciğerlerden geçen hava gırtlak bölgesinde yer alan ses tellerine çarpıp titreterek ham sesi oluşturur. Ses telleri ortalama saniyede, erkeklerde 100-150, kadınlarda ise 200-250 aralığında titreşir. (Yelken, 2022).

Şekil 2.1. Ses Tellerinin Nefes Alınırken Açık Görünümü (Çınar, 2018)

Şekil 2.2. Ses Tellerinin Konuşurken Kapalı Görünümü (Çınar, 2018)

İnsanların anatomik yapılarına baktığımızda her ne kadar dışarıdan görünen yalnızca bir organımız vasıtasıyla konuşuyor veya şarkı söylüyor gözüksek de aslında bu eylemleri gerçekleştirmek için vücudumuzun farklı bölümlerine ihtiyaç duyarız. Bu bölümleri sıralarsak; dil, diş, dudak, damak, burun, göğüs kafesi, karın, boyun, nefes alırken akciğerlerden çıkan havanın geçmesine olanak sağlayan soluk borusu (trakea), soluk borusunun üzerinde yer alan gırtlak (larinks) ve larinks'in sağ ve sol kısmında bulunan ses telleri, kaburgalar, kas sistemi (karın kasları), sinirler, akciğerler, bronşlar ve diyafram (Gerçeker, Yorulmaz ve Ural, 2000; Yavuz, 1992, s. 39).

Bu organların birbiriyle uyumlu bir şekilde çalışmasıyla ses oluşumu gerçekleşir. Fakat her canlının konuşabiliyor ve şarkı söyleyebiliyor olması bu iki eylemi doğru gerçekleştirdiği anlamına gelmez. Bu nedenle bahsi geçen organların en doğru şekilde nasıl çalıştıracağımızı öğrenmemiz gerekir. Şarkı söyleme sürecinde konuşmaya benzer bir süreç yaşanır çünkü yine sözcükler devreye girer. Düz konuşmaya oranla şarkı söylerken bazı sesleri belli ahenklere göre söyleme, uzun ya da kısa tutma, belli bir tempoya bağlı kalma zorunluluğu ve pes/tiz sesleri parçaya göre gerçekleştirebilmek için uygulanan şan tekniklerinde, sesin oluşmaya başladığı süreçten biteceği sürece kadar hedeflenen tonu hatasız tınlatabilmek için ses telleri ve gırtlak yapısı üzerinde hakimiyet kurulmalıdır.

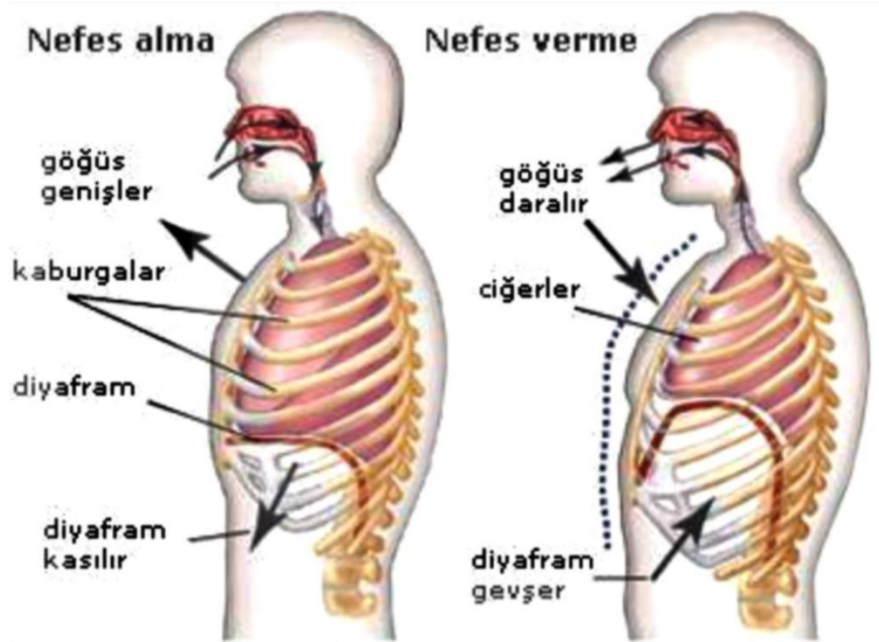
2.1. Ses Üretiminin Kaynakları (VoiceDoctorla,2022)

- Güç kaynağı; Nefes ve Ciğerler
- Titreşim kaynağı; Ses telleri

- Rezonatörler; Sesi müzikal yapan, kalite ve karakter kazandıran, tınıyı belirleyen sistem

Öncelikle sesi meydana getiren havayı sağlamak için gerekli olan organlarımızın başında akciğerler, diyafram ve karın kaslarımız gelir. Karın boşluğunda ve akciğerlerde (torso bölgesi) toplanan hava ses çıkarma işleminin birinci aşamasında kullandığımız organlarımızdır. Karın kasları, diyafram, karın boşluğu ve akciğerler ses çıkarma işleminin vücutta ilk evresinin gerçekleştiği bölgelerdir (Transformal Nefes, 2020).

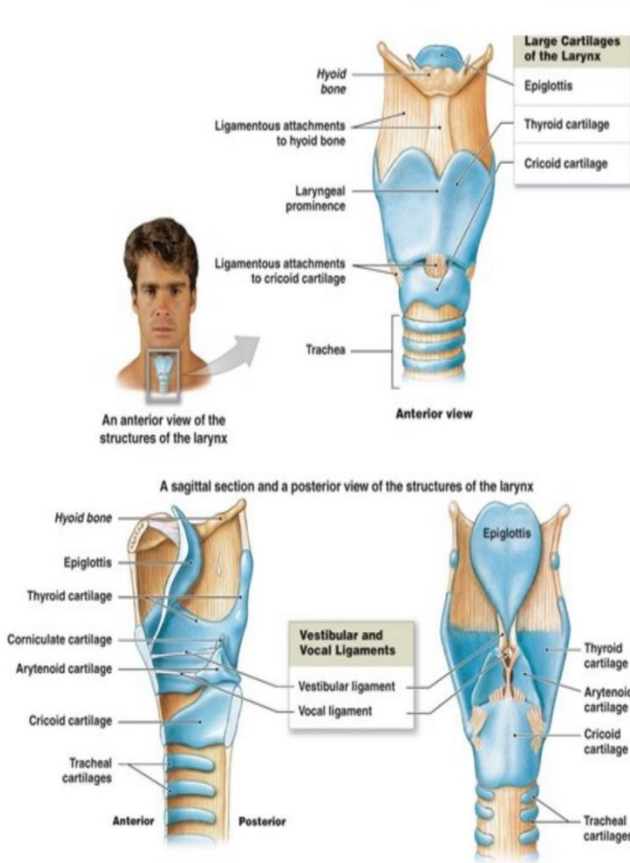
Bu eylemi gerçekleştirirken diyaframın doğru şekilde kasılması (kullanılması) büyük önem taşır çünkü doğru diyafram nefesi akciğerlerimizde bulunan hava kapasitesinin artmasına sebep olur ve aynı zamanda sese hâkim olabilmek, istenilen sürede ve uzunlukta ses üretebilmek ve doğru şekilde yönlendirmek için gereklidir. Bu durum özellikle şarkıcılar için büyük önem arz eder (Malkoç, 1992; Transformal Nefes, 2018).

Şekil 2.3. Nefes Alıp Verme Sırasında Solunum Sistemi (Britannica, 2022)

Diyaframın doğru kullanılması belli tekniklerle gerçekleşir çünkü diyafram, göğüs boşluğu ile karın boşluğunu ayıran kalın kaslardan oluşan bir organdır. Göğüs boşluğu, aşağıdan diyafram ile karın boşluğundan ayrılır. Kalın adalelerden oluşan diyafram yukarı doğru ivmelenerek akciğeri alt bölgeden sıkıştırır. İnsanlar nefes alırken göğüs kafesi

genişler ancak diyafram vasıtası ile karın bölgesine çekilen hava aşağı bölgede toplanarak, ses çıkarma esnasında akciğerlere iletilerek kişinin daha fazla hava depolamasını sağlar. Bu süreçten sonra akciğerdeki hava trakea ve larinks'e iletilir (Töreyin, 2015, s. 50-60).

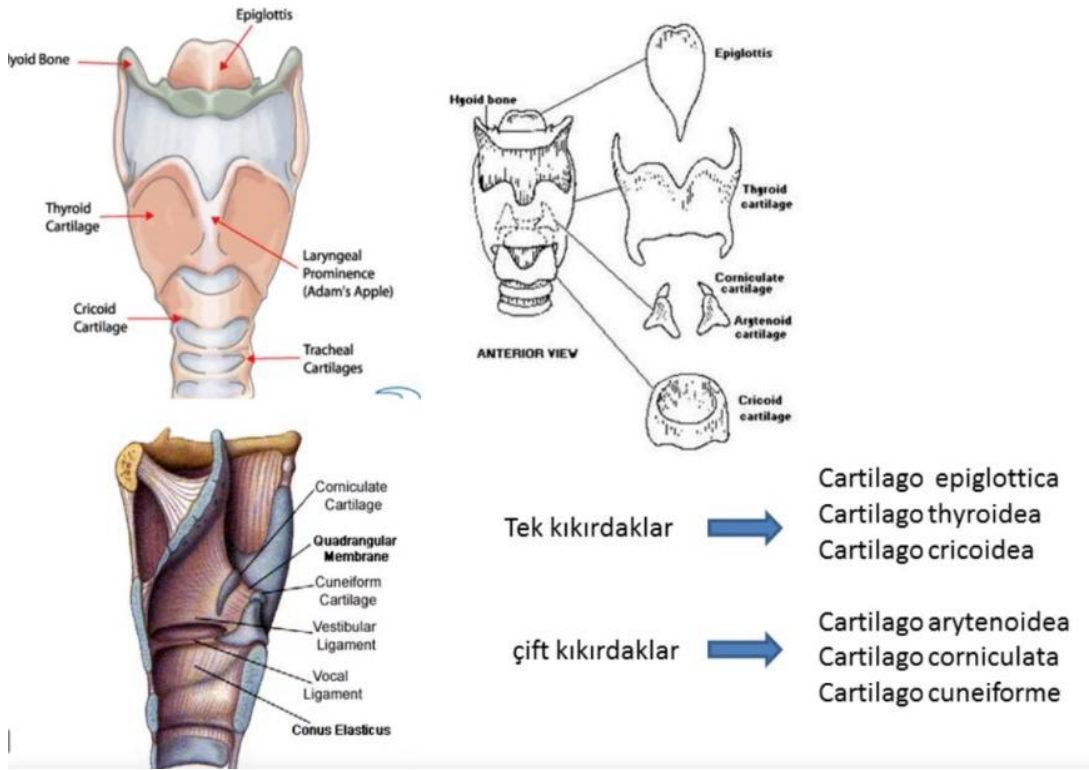
•Farinks ve trakea arasında hava geçişini Sağlar

•Gıdaların solunum yoluna geçişine engel olur.

•Ses üretimini sağlar.

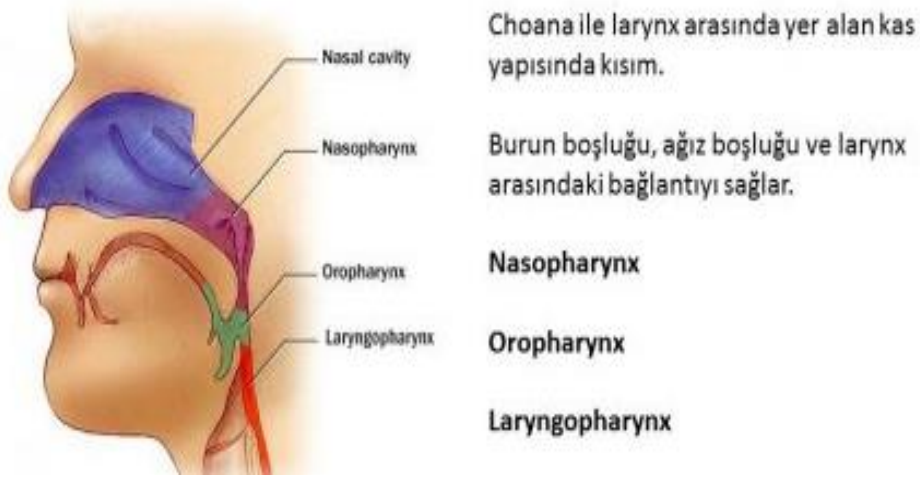
Şekil 2.4. Larinks İskeletinin Görünümü (El İstanbul, 2022)

Ses çıkarma fonksiyonunda en önemli görevi üstlenen bölüm, ikinci aşamada trakea ve larinks'tir. Akciğerlerden gönderilen hava solunumu sağlayan ve gırtlakta bulunan yapısal olarak bağlar, kaslar ve kıkırdaktan oluşan larinks'e geldikten sonra yine gırtlakta bulunan ses tellerinin titreşmesi ile ses oluşur. Larinks'in gelişimi cinsiyetlere göre farklılık gösterir ve bu sebeple kadın ve erkek sesi arasındaki doğal fark oluşur. Larinks'in doğal yapısında olan mukus salgısının sağladığı ıslaklık ses tellerinin görevlerini yerine getirmesine ve sağlığının korunmasına yarar. Salgıda, kayıp dış veya iç etkenlere bağlı olarak yaşanan bozulma sesin değişikliğe uğramasına sebep olur. Sorunun devam etmesi halinde, ses renginde kalıcı değişiklik, pesleşme ve ses kaybına sebep olur. Bu aşamada kullanılan diğer organ trakea (soluk borusu) ise bu süreçte larinks ve geçen hava akımına alan sağlayan kas ve kıkırdaklardan oluşan organımızdır (Töreyin, 2015, s. 61-73)

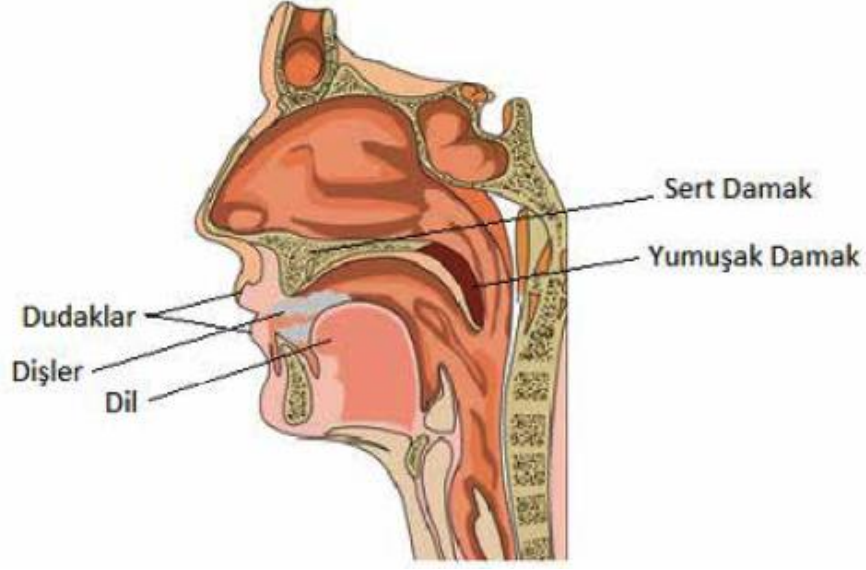
Şekil 2.5. Larinks Kıkırdak Görünümü (El İstanbul, 2022)

Üçüncü aşama ise ikinci aşamada elde edilen vibrasyonlar, karakterlerini asıl şiddet ve tınılarını rezonans sağlayan organlarımızla elde eder. Ağız(oral), burun boşlukları (nazal) ve yutak yani farenks rezonansı sağlar. Buradaki işlemler sonucunda olan boşluklar ve bu alanda bulunan vücut bölgelerimizin varlığı birleşerek ikinci aşamada trakea dolayısıyla larinks'ten gelen havayı şiddetlendirip, tını katarak anlamlı seslere dönüştürür. Bu çıkardığımız ses ilerleyince ağız içinde yer alan (dil, diş, dudak, damak, yumuşak damak) gibi organların farklı pozisyonlar ve şekillere girmesiyle konuşma, dolayısıyla şarkı söyleme sesine dönüşür.

Şekil 2.6. Yutak Görünümü (El İstanbul, 2022)

İnsan sesi vücut içerisinde sadece üç aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar; respirasyon, yani soluk alıp verme aşaması; fonasyon, yani ses tellerimizin titreşime geçtiği aşama ve rezonans, yani oluşmakta olan sesin form alıp her insana özgü organlara ve dış etmenlere bağlı olarak farklılaşan ses tonunun oluşum aşamasıdır. Bu üç aşamanın sonunda en son aşama yani artikülasyon eklenir. Artikülasyon aşaması bu üç forma eklendiği zaman insanda konuşma dolayısıyla belli tekniklere bağlı kalındığı takdirde şarkı söyleme eylemi gerçekleşmektedir. Artikülasyon, konuşma organlarının devreye girmesiyle gırtlakta üretilmiş ham sese son formunu kazandırır. Konuşmak için kullandığımız organların bundan önce bahsi geçen üç aşamaya eklenmesi ile ünlü ve ünsüz harflerin, hecelerin birleştirilmesi ile olan konuşma haline artikülasyon denir. Daha önceki aşamalarda sesin ham halini ortaya çıkarmaya yarayan organlardan söz ettiğimiz gibi artikülasyon aşamasında görev alan organlarımızın işlevleri de konuşma, dolayısıyla şarkı söyleyebilme eyleminde büyük önem taşırlar. Dudaklarımız, diş yapısı, dişlerin bağlı olduğu çenenin formu, bu alanda olan boşluk, bu ağız boşluğunun damak olarak tanımlanan üst ve alt duvarları, dil organının çalışmasına yardımcı olarak bir uyum içerisinde konuşma eylemini mümkün kılar. Bu organların tamamına artikülatörler denir (Sabar, 2013).

Şekil 2.7. Konuşmada Görev Alan Organlar (Diken, 2022)

Artikülasyon aşaması ile anlamlı seslere dönüşerek form kazanan ham sesin güçlenmesi ve tınlaması rezonans ile mümkün olur. Vücudumuzda ses telleri titreşimi yaratan ilk bölgedir. Bilinen akustik kuralları sesin her yöne doğru dalga gönderdiğini öngörür. Bu bağlamda ses tellerinde yaratılan ses dalgaları diyafram bölgemizden kafa boşluklarına kadar bütün vücuda dağılır. Artikülasyon sonrası form kazanan ses dalgaları özellikle güç ve rezonans kazanma aşamasını kafa bölgesinde sağlamaktadır. Bu güç kazanma işlemi vücutta kafa, kemik, ağız, burun ve göğüs boşluklarında olur. Buraya kadar anlatılan tüm süreçler insanoğlunda sesin belli kurallara bağlı olarak çıkmasını sağlamakla beraber şarkı söylemek bundan fazlasıdır. Şarkı söylemenin kendine has teknikleri ve kuralları vardır. (Sabar, 2008, s. 53).

2.2. Bir Enstrüman Olarak Sesin Kullanımı

Her insanda içgüdüsel olarak gerçekleşen ve ses çıkmasına yarayan vücutsal fonksiyonlardan daha fazlası yani bazı teknikler ve organların doğru kullanımları gerekir. Her sanat dalında olduğu gibi sanatın yaratıcı ve icracısı bu mesleğe yönelirken öncelikle doğuştan gelen yeteneklerle mesleğe adım atar. Ancak mesleki anlamda kendisi gibi o dalda yetenekli addedilen insanların arasından ancak o meslekle alakalı eğitimindeki başarısı, çalışması ve özverisi ile sıyrılır. Şarkıcılık alanında izleyici ve dinleyici kitlesi konser alanlarına öncelikle kaliteli bir deneyim yaşayabilmek için toplanırlar. Bu kaliteli deneyimi

şarkıcının yaşatması ise kendi doğuştan gelen yetenekleri dışında şan tekniklerine ve sahneye hakimiyetine bağlıdır. Bu tip doğal yetenekleri dışında, doğru teknikleri bilen ve uygulayan şarkıcı modelini Agnieszka Sallinen “Nasıl Bilinçli Şarkıcı Olunur? “Tezinde “Bilinçli Şarkıcı Modeli” olarak adlandırmıştır (Sallinen, 2012).

Bilinç kavramını ünlü düşünür John Locke, insanoğlunun beyinde neler olup bittiğinin, neler yaşandığının algısı olarak açıklar. Bu sözden yola çıkıldığında bilincin dahil olduğu tüm işlemlerde ana odaklılık, olan bitene dair farkındalık ve olabilecek olaylara karşı ön hazırlık olduğunu söylemek mümkündür. Şarkı söyleme kavramı bu sürece dahil olduğunda bir önceki cümlede olabilecek olanlara karşı ön hazırlık sahibi olmak ise bu noktada şan eğitimidir ve dolayısıyla şan tekniklerine hâkim olabilmektir (Gordon-Roth,2019).

Şarkıcı sesini bir enstrüman olarak doğru kondisyon ile uzun süreli kullanabiliyorsa elbette vokal tekniklerine bilgi anlamında hakimdir ancak teorik bilgi güzel sanatların icrasında yeterli değildir. Bu tekniklerin, her şarkıcı adayının kendine özgü olan vücut yapısına doğru şekilde yerleşmesi gerekmektedir. Şarkı söylerken şarkıcının kullanacağı teknik birçok değişkene bağlıdır. Eserin icra edildiği alan, zaman ve en önemlisi eserin türü ve kendine özgü içeriği şarkıcının icra sırasında kullanacağı tekniği seçmesinde önemli yer tutar. Bir şarkıcı olmanın temel gerekliliklerinin yanı sıra kişinin sahip olduğu doğuştan yetenek, vizyon ve hayal gücü ile enstrümanını edindiği ilham kaynaklarıyla bir bütün olarak ifade etmesi sanatsal anlamda kendisini doğru ifade edebilmesine olanak sağlayacaktır. Bir şarkıcının hangi türden müzik icra ederse etsin iyi bir şarkıcı vasfına sahip olması için gereken temel yükümlülükleri ve ses tekniğinin temellerini Iwona Musialik “Temel Ses Teknikleri” çalışmasında şu şema ile açıklamıştır.

1 - Sesleri Simüle Edebilme Yeteneği	2 - Konuşma ve Müziğin İfade Algısı	3 - Sahne'de İcranın Yaratım Süreci
<ul style="list-style-type: none"> • Sesin kendisine, dinamiklerine duyarlılık ve artikülasyon becerisi • Düzgün ifade ve berrak konuşma • Performans sırasında sese dair yaratıcılık 	<ul style="list-style-type: none"> • Parçanın sözlerini ve partiyonunu okumakta yeterlilik • Söz söyleme sanatının metin ve müzik içerisinde ki nüanslarını tanımak ve hakim olmak. • İcra edilen formu doğru algılayabilmek 	<ul style="list-style-type: none"> • Bilgi ve tecrübeyi doğru şekilde harmanlayabilmek • Bilgi ve tecrübeyi doğru şekilde uygulayabilmek • Sesi doğru şekilde yerleştirebilmek doğru eğilimleri ve teknikleri kanıksamak • Profesyonel etiklerin farkında olmak ve bu etiklere uyum göstermek

Şekil 2.8. Temel Ses Teknikleri Şeması (Sallinen, 2012)

Müziğin genel tarihine bakıldığında, insanlığın genel tarihine bağımlı olarak müziğin de insanlık tarihine bağımlı bir evrimsel süreç yaşıadığını söylemek yanlış olmaz. (Işık, 2019, s. 21-24). Rönesans döneminde özellikle Leonardo Da Vinci'nin şahsında ve fikirlerinde vücut bulan modern sanat eğitim sisteminin kökenleri, önceleri bedensel yeteneklere bağımlı usta çırak ilişkisini bir kenara koydu ve o dönemin sanatçıları, fikir insanları sanat olgusunun içine sanatın kendi dallarına göre tekniklerini, doğrularını, yanlışlarını belirledi ve sanatı, akademik eğitim sisteminin içine bir disiplin olarak uyarladı. Şan tekniklerinin ortaya çıkış sürecinde doğru şarkı söyleme teknikleri kulağa hoş gelen tarzların ortak kabulü ile ortaya çıkarken tıp biliminin de ilerlemesi ile şarkı söylerken kullanılan organların incelenmesi şan eğitimi içerisine tıp bilimini de dahil etti ve şan tekniklerinde organların doğru kullanılmasında önem kazandı. Farklı müzik tarzları, yaratıcılarının ikonik yaratımlarını, şarkı söyleme tarzlarını o müzik tarzının olmazsa olmaz öğelerine dahil ederken, süreç içerisinde bu vokal tekniklerinden bazıları genel şan eğitimi tekniklerinde ana unsurlar olarak yer almaya başladılar (Davids & LaTour, 2012).

3. KÜLTÜR VE POPÜLER KAVRAMLARI

Kültür kavramını tanımlamak popüler kelimesini tanımlamak kadar kolay değildir. Çünkü kültür kavramı her şeyden önce sübjektif bir kavramdır ve atfedilen tanımlamalarının kültürel, toplumsal ve tarihsel olarak değişkenlik gösterdiği açıktır (Fiske, 2010).

Çağdaş Gül Öğüt bu durumu “*Bilginin önem kazandığı yüzyıllarda kültür, bilgi aracı olarak sanayileşmenin bir getirisi olan tüketim ve üretim ilişkilerinin ön plana çıktığı yüzyıllarda ise, bir iletişim ve gösteri aracı olarak değerlendirilmiştir.*” cümleleri ile tanımlar (Öğüt, 2008, s. 7).

17.yüzyıl düşünürü Samuel Von Dufendorf kültürü, ürün yetiştirmek ve zihin eğitimi kavramlarından bağımsız olarak toplumlara nitelik kazandıran bir öge olarak tanımlamıştır. Yüzyıllar geçip aydınlanma çağının başlangıcında ise kültür toplumun yaşam tarzı ve o toplumun tarihinin harmanlamış hali olarak ortaya çıkar. Kültür kavramı her ne kadar literatürde aydınlanma çağı döneminde sıkça kullanılmış olsa da bugün kültür olarak tanımladığımız kavram ise birinci ve ikinci dünya savaşı yıllarında ortaya çıkan Frankfurt okulunun düşünürleri tarafından ortaya atılmıştır (Coşkun, 2012). İnsanlık tarihini derinden etkileyen bu topyekün iki savaş sırasında kültür kavramının, diğer kavramlara olduğu gibi çağın düşünürleri tarafından yeniden değerlendirilmesi ve yeni anlamlar yüklemesi kaçınılmaz olmuştur. Bu noktada Frankfurt ekolünden yetişen düşünürler, sanayi devrimiyle başlayan ancak ikinci dünya savaşından sonra iki kutuba bölünen dünyada daha da net ortaya çıkan kapitalizm ideolojisinin ışığında kültür kavramını incelemiş ve kültürü bir anlamlandırma sistemi olarak tanımlamışlardır (Günay, 2002).

20.yüzyılda toplumsallıktan çok bireyselleşmenin ön plana çıkması ile toplum ve birey arasında çatışmalar varolmuş toplumdaki bağımsız kültür öğelerinin toplumda varolabileceği gündeme gelmiştir. Genel tarafından kabul edilen kültür öğelerini kabul etmeyen bireysel bakış açıları, kendisinin karşıtını yaratmış her düşünce kavramı gibi, kendisine bir isim bulma zorunluluğu doğurmuş ve çoğunluğun kabul edip onayladığı kültür kavramına bir isim bulmak ve tanımlamak zorunluluğu doğmuştur (Say, 2003).

20.yüzyıl düşünürü Guy Debord bu durumu; Kültür, eski dünyaya ait yaşam tarzını elimine etmiş olan tarihin sonucudur, fakat ayrı bir mecra olarak, halen ve kısmen tarihsel bir toplumda kısmi alan olarak algılanılabilir şeklinde değerlendirmiştir (Debord, 1996).

Popüler kelimesinin kökenine bakıldığında ise popülerin anlamı kolayca ortaya çıkabilir. Popüler kelimesi Latince toplum yani “populus” kelimesinden gelmekle beraber basitçe halk kültürü olarak adlandırılabilir (Hukuk Medeniyeti, 2022).

Popülerin genel anlamında bakıldığı zaman genel tanımı, bir fenomen, nesne veya konunun bir topluluğu oluşturan popülasyonun genelenin o fenomene ilgi duymasını anlatan kavramdır. Popüler olanda aranan ilk şart geniş kitlelere hitap etmesi ve geniş kitleler tarafından kabul görüp onaylanmasıdır (Fiske,2010).

20. Yüzyıla gelindiğinde bilinmeyen önceden anlamlandırıp kendine konfor alanı yaratmak isteyen toplumlar için pop kültür kavramı ortaya çıkmış, globelleşen ve birbiriyle etkileşimi daha önce görülmedik hızda artan milletlerin bir araya gelip oluşturduğu kültür sistemi ve bunun çoğunluk tarafından kabul edilen önermeleri pop kültürü kavramını doğurmuştur (Erdoğan, 2004).

Popüler kültür, toplumu yaratan geniş bir kitle tarafından seçim olmaksızın kabul edilip, benimsenen ve kapitalizmin yarattığı endüstri tarzıyla topluma sirayet eden, tüketime dayalı bir kültür örneğidir. Fiske bu durumu çalışmalarında; Popüler kültür, kapitalizm’e dayanarak üretilen kültürel kaynaklar ile gündelik yaşam pratikleri arasındaki ara kesim üretimleridir şeklinde tanımlar (Fiske, 1999, s. 159). Bilindiği gibi popülerin kültürün tarihine bakacak olursak popüler kültür söylemi sanayi devrimiyle ortaya çıkmış bir kavramdır ve çoğu düşünüründe onayladığı şekilde aslen kapitalist sistemin bir ürünüdür. Kitle iletişim araçlarının 20.yüzyılda yaygınlaşması ile belirli bir kesime ait olan ve onlar tarafından takip edilen sanatsal ve kültürel faaliyetlere toplumun geri kalanı seyirci olarak katılma şansını elde etmiştir. Ünlü düşünür John Fiske’ye göre, “popüler kültür bu yanılla kucaklayıcı ve kapsayıcı bir nitelik kazanmış ve toplum içerisinde bulunan sınıf farklarını ortadan kaldırarak ortak beğeniler yaratabilme iddiasında bulunmuştur.” Bu bakış açısı yüksek sanat kavramının savunucuları tarafından şiddetle eleştirilmiş ve bugün dahi tartışma konusu olan popüler kültürün sanatın özünü, değerini sıradanlaştırdığı ve yok ettiği görüşlerine sebep olmuştur. Sanat eselerinin biricik olma özelliğini kaybetmesine neden

olduğu düşünölen popüler kültür kavramı, birseysel yaratımlarla ortaya çıkan sanat eserlerini kopyalamak ve 20. yüzyılın kitle iletişim araçlarıyla dağıtımını sağlayarak üretilen biricik sanat eserini tüketim ürününe dönüştürmüştür (Fiske, 1999, s. 167).

Bu noktada Kerov'a göre *“Kapitalizm çeliskilerle dolu bir düzendir. Bu düzende, üretim gittikçe toplumsallasır, oysa üretim araçlarının özel mülkiyeti gereğince, milyonlarca insanın toplumsal emeğinin ürünü birkaç kapitalist tarafından gasp edilir.”* (Zubritski, 1976, s. 24) diyerek bu durumu eleşirir.

Kitle kültürü ile popüler kültür kavramı çokça birbirine karıştırılsa da eş anlamlı ya da benzer anlamlı olmaktan çok birbirini tamamlayan iki farklı kavramdır. Bu nokta da çokça karıştırılan kitle kültürü ve popüler kültür tanımlamalarını birbirinden ayırmak gerekir. Kitle kültürü kavramında ortaya çıkan kültür, kapitalist öğelerin halkın beklentilerine göre hazırlandığı ve paketlenildiği bir kültür tipidir. Popüler kültür ise daha edilgen bir konumdadır. Kitlelerin popüler olarak adlandırdığı tercihleri sürekli tükettirebilme dürtüsü ile kitle kültürünün belirleyicisi konumundadır. Bu edilgenlik popüler kültürün kendisini halka kabul ettirdiği nokta da gözlemlenebilir (Kiraz, 2015). Popüler kültür, toplumun kendi seçimlerinden çok kitle iletişim araçları ile toplumu etki altında bırakarak kendisini gerçekleştirir. Toplumun o kültür ögesini elde etmeye gücü olmayan ya da çok uzakta olan kitlelerine dahi iletişim araçları ile sirayet eder ve bir noktada göreceli olarak sınıfsal farkları ortadan kaldırır ve ürününü kendisine ulaşma imkanı olmayan kitleye dahi popülerleştirerek tanıtır. Bu noktada o ürünü alımlayamayacak ancak ürünü görmüş ve tanımış olan kitlede o ürünün tüketicisine yüklenen sıfatlarıda göstererek o sınıfa ait olma arzusu yaratır. Bu arzu statü kavramını yaratırken artık o statüyü belirleyen gösterge ise popüler kültürün sunduğu ürün haline gelir. Bu işleyişi daha doğru anlamak popüler kültürün en önemli mekanizmalarından birisi olan reklamcılık alanında kullanılan “Stigmata” kavramını anlamakla mümkün olabilir (Topsümer ve Elden, 2013, s. 97-104).

Stigmata yunanca bir kavramdır ve suçluların bedeninde adalet tarafından verilen cezalar sonucunda oluşun yara, damga gibi izleri tanımlamakta kullanılır (Hipokampus Akademi, 2018). Hristiyan katolik inancında ise stigmata kavramı Hz. İsa'nın cemaati olan koyu katoliklerin, peygamberlerinin kendilerini aydınlığa götürmek adına çarmıha gerilme sürecinde çektiği acıların benzerlerini fiziken ve psikolojik olarak çekmeleri anlamı taşır. Bu önermeyle popüler kültür reklamlarında kullanılan stigmata kavramıda buna benzer bir

anlam taşır. Popüler kültürün sunduğu ürün, içine dahil olma isteği ve arzusu yaratan elit bir kitleye atfedilir ve o ürüne sahip olamadan o kitleye asla dahil olamayacağını düşünen tüketici bireylerde acıya ve huzursuzluğa sebep olur. Bu huzursuzluktan kurtulma ve o kitleye katılabilmenin tek aracı ise o ürüne sahip olmak ve bu arzuyu dindirmektir (Bakır ve Çelik, 2013).

Bu ideolojik manipülasyon medyanın 20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılın başlarında güç kazanması ile halkın popüler olanı seçebilme şansına son vermiştir. Popüler kültüre ait bir ürün toplumun geneli tarafından kabul görmesi, sahip olana yararlılığından çok medyada yer alan reklam imajı ve tekrar sayısına bağlı hale gelmiştir. Bu durum “pseudo” yani sahte ihtiyaç kavramını ortaya çıkarmıştır. Temel yaşantımızda ihtiyacımız olsun olmasın popüler kültür reklamları aracılığı ile yaratılan sahte ihtiyaçlar toplum tarafından giderilmesi gereken önceliklere dönüşmüştür. Her kavram gibi popüler kültürde zaman içerisinde kendisine direnenlerle beraber kendi zıttını yaratmıştır. Kapitalizm ile özdeşleşen pop kültürü batıyı temsil ederken karşı blokta yer alan Marxist ve sosyalist kültürün yaşam tarzı pop kültürene karşı bir direniş sergilemiştir (Mutlu, 2001). Bu noktada popüler kültüre karşı bu direniş kültürünün bir başarısından söz etmek zordur çünkü kapitalist popüler kültür kendisine karşıt olarak konumlanan diğer kültürleri de kendi alt kültür öğelerine dönüştürerek benimsemiş ve ehlileştirmiştir. Bugün herhangi büyük bir kitapçı vb. ürünler satan büyük mağazalarda yurtdışında üretilen ve dolar üzerinden getirilip satılan Che Guevara posterleri bulmak mümkündür. Kapitalizm kendisine en karşıt duruş sergileyen bir askeri liderin posterini dahi çoğaltıp satabilme özelliğine sahiptir. Bu materyalist örnekler dışında bu durumun en net örneklerinden biriside, popüler kültür içerisinde bulunan müzik türlerinin geçirdiği süreçler ile tanımlanabilir (Bozdoğan, 1993).

3.1. Popüler Müzik

Kültürün yaratım aşamasında ilk dönemlerde belirleyici olan unsur halktır. Bu süreçlerin değişiminde de kilit rol oynayan halk kendi yarattığı kültüründen beslenerek kendi sanat formlarını dolayısıyla müziğini oluşturur. Bu müzik türü halk müziği dışında folk müziği olarak da tanımlanabilir. Folk müzik halkın yaşayış biçimini betimlemekle beraber folk terimini şekillendirmiş, folk kültürü yani halkın kendi ürettiği kültür sanatının her kolunda kendi janrasını yaratmıştır. Folk terimi, halkbilim anlamına folklor tanımından gelmekle beraber bu folk kültürünü yaratan kesimler genelde halk kitlelerini yaratan

topluluklar içerisinde köylü ve işçi sınıfı olarak tanımlanabilir (Pegg, 2001). Köylü ve işçi sınıfı ait oldukları alan ve toprakları terk etmemek ya da terk edememekle beraber henüz globalleşmemiş olan dünyada dış etkenlerin öğelerinin etkisinde kalmamış ve bir deyişle saf kalabilmişlerdir. Finklestein bu durumu şu şekilde tanımlar; günümüze kadar gelen pop kültür kavramında, folk müziğin ortaya çıkışı beşerî imgelerin yaratıcısı ve tasarlayıcısı olan köylü kimliğinde yatmaktadır. Sanayi devrimiyle beraber kırsal alandan şehir alanlarına göçlerin başlamasıyla bu folk kültürünü yanlarında getiren işçi ve köylü sınıfı, şehir kültürüyle tanışmış bu süreçte folk kültürü modernize olmuştur (Öğüç, 2015).

Folk kültürünün şehirlere gelerek modernleştiği dönemde toplumsal alt yapının üst yapıyı değiştirdiği dolayısıyla halkın müziğinde de bu değişimin olduğu görülebilir. Köy yapılı geleneğe dayalı halk ezgileri zamanla içerik olarak değişerek daha modernize olmuş ancak geleneksel yapısını da koruyarak modern şarkılara dönüşmüşlerdir. Halktan gelen ezgiler ve eser içerikleri genelde protest bir yapıya sahip olmasına rağmen kapitalist düzen içerisinde pop kültüre katılmadan önce çeşitli araçlarla ehlileştirilmiş ve sisteme bu süreçten sonra dahil edilmişlerdir. Folk müziğin pop kültüre dönüşmesini geleneksellik ile modernizimin arasındaki ilişkiyi gözlemleyerek tanımlandırmak mümkündür. Halk bu değişim sürecinde “kitle” adını alırken popülerleşmeyi başarabilen, pop kültürün ihtiyaçlarına cevap verebilen folk müzikler ise kitle müziği adını almıştır (Çiftçi, 2010).

Her alanda endüstrileşen kapitalizmin, müzik alanında da kendi endüstrisini yaratması uzun sürmemiştir. Bir önceki bölümde bahsi geçen eserin tekrar üretilerek biricikliğini kaybetmesi ve çeşitli medya araçlarıyla kitlelere ulaşmasında tam olarak bu süreçte başlamıştır. Müzik endüstrisinde bir eserin popülerleşmesi için öncelik o eserin kitle ile buluşturulacak şekilde kaydedilmesidir. Bu süreçte kapital sahipleri sanatın satılabilir bir kavram olduğunu gördüklerinde çeşitli müzik yapım firmaları kurmuş ve göreceli kriterlere göre satılabilir potansiyeli olan eserleri satın alarak, teknolojik gelişmelerini sunduğu imkanlarla kaydedip kapital getirebilecek somut öğelere dönüştürmüşlerdir. Bu ürünlerin çok satılanları ve halka hitap edenlerini yaratanlar yani besteci ve şarkıcılar müzik endüstrisinde ilk pop ikonları olurken, çok tutulan parçalar ilk pop parçaları bu parçaları basıp yayımlayan ve bu alanda yatırımı yapan firmalar ise ilk trend belirleyicileri olarak anılmışlardır (Gruson, 2017, s. 8-11).

Kültürün tarihsel süreçlerde değişim gösterdiğini söylerken buna bağlı bir öge olan popüler müzik kültürünün de yine zamana bağlı olarak değiştiğini söylemek mümkündür. Popüler müzik olarak adlandırılan müziğin kitle müziğine dönüşme evresini Deniz Aydar, 21.yüzyıl itibariyle adı ve niteliği değişen pop müzik, ekonomik kültür içerisinde yer alabilmek için stratejik duruşunu değiştirmiş, kendini tüketim çarkı içine sokarak kitlelerin taleplerine cevap vermeye çalışmıştır. Bu noktada kitle müziği olarak da tanımlandırılan popüler müzik için bu kavramın bu müzikte varıldığı son nokta olduğunu çünkü tüketime dayalı kitlelerin yaşamına dair sergilenen popüler müzik tüketilme amaçlı farklı yapı ve anlamlarıyla yeni bir boyut kazandığı düşüncesiyle ifade etmiştir. (Aydar, 2014).

Bu noktada asıl merak uyandıran nokta; işçi ve köylü sınıfı tarafından üretildiği ön görülen ve genelde sisteme karşı protest ve isyanın sanatsal formu olarak adlandırılan folk ezgileri ve müzik eserleri hangi noktada sistem tarafından kabul edilip popüler müzik eserlerine dönüşmüşlerdir?

Bu soruya en net yanıtlardan birisini Blues müzik tarzının doğduğu zemin, yaratıcılarının yaşadığı şartlar ve bu şartların tarihe bağımlı olarak değişmesiyle beraber toplum içerisinde alt bir kültürün isyanın müziği olarak başlayan Blues müziğin nasıl popüler kültür ve bu kültüre ait bir pop müzik tarzına evrildiğini inceleyerek bulmak mümkündür (Rydell & Bienvenu, 2021).

3.2. Ses- Kayıt Teknolojileri ve Plak Şirketleri

Sesi kaydetmek amaçlı en etkili müzikal icat 1877 yılında Thomas Edison tarafından tasarlanan ve üretilen fonograftır. T. Edison'un fonografinin yanında önem arz eden bir diğer buluş ise Berliner'in ürettiği gramafondur ki bu sistem ile sadece çalma teknolojisi değil, tek kanallı kayıt teknolojisi de meydana gelmiştir. Edison'un icadı fonograf ile Berliner'in icadı olan gramafon birbirleriyle karşılaştırıldığında aslında farklı iki amaca hizmet eden buluşlar olmuştur. Fonograf ses araştırma dökümantasyonları için önem teşkil ederken gramafon ise ticari kayıt sanayisi için ana unsurlardan biri olmuştur. (Bozkır, 2017, s. 91).

Bu icatlarla birlikte üretilen taş plaklara kaydedilen sesler hem tekrar tekrar dinlenebilme özelliği hem de müziği zamansız hale getirme özelliğiyle kullanımı popüler hale gelmişti. Bu icatların öncülüğünde günümüzde piyasaya çıkan yeni teknolojik aletler ve dijital saklama yöntemleriyle, müzik neredeyse sonsuza kadar saklanabilme özelliğine sahip olmuştur. Bu teknolojinin bir başka getirisi ise dünyanın herhangi bir yerinde icra edilmiş birçok farklı müzik türüne, esere ve icra eden müzisyene ulaşabilme kolaylığıdır. Bu durum hem dinleyiciye hem de müzisyenlere avantaj sağlamıştır (Bozkır, 2017, s. 89-95).

Sadece dinleyici ve müzisyenlere avantaj sağlamakla kalmamış o dönem birçok plak şirketi kurulmuştur. Bessie Smith tarafından Columbia etiketiyle piyasaya sunulan çıkış albümü "Down-Hearted Blues", bir senesinde 750.000 satış grafiğine ulaşmıştır. (Horowitz, 2012).

Impulse Records, Duke Ellington, Bill Evans gibi isimlerle anlaşma imzalamış, Commodore Records ise Caz ve Blues müzik tarzının önde gelen temsilcilerinin kısa format kayıtlarını yayınlamıştır. Özellikle Billie Holiday'in "Strange Fruit" single'ı çok büyük bir satış grafiği yakalamıştır. Türk müzik yapımcısı Ahmet Erteğün ve Herb Abramson'ın ortak olarak kurdukları Atlantic Records, Caz müzik tarihinde iz bırakan birçok sanatçının ilk albümlerini yayınlayan plak şirketi olmuştur (Feather, 1987). Ella Fitzgerald, Miles Davis Ray Charles, Aretha Franklin gibi isimlerin albüm yapımcılığını üstlenmiş Eric Clapton, The Rolling Stones, Led Zeppelin, gibi ünlü grupları müzik dünyasına kazandırmıştır (ZorluPSM, 2022).

3.3. Popüler Kültür ve Blues Müzikten Etkilenen Türler

Caz, Afrika'dan getirilen siyahi esirlerin Amerika'da kendi ritimleriyle Avrupa armoni ve melodilerinin karışımından ortaya çıkan bir müzik türüdür (Sermet, 1999).

New Orleans'ta doğan Caz bando marşları, Blues, Ragtime ve Gospel türlerinin karışımıdır. 12 ölçülük Blues formu, mavi notalar, scat vokaller, poliritim ve senkoplar, çağrı yanıt formu, back phrasing Caz'ın ana unsurlarıdır (Berendt, 2003).

Ayrıca “Caz Müziği”nin, bir çoğunu farklı dünya coğrafyalarından alıp kendi bünyesinde sentezleyerek kullandığı Swing, Bossa-Nova, Salsa, Rumba, Cha-Cha, Waltz, March, Polka, ...gibi çeşitli ritmik elemanları da vardır. (Keserlioğlu, 2005, s. 56).

Tıpkı Blues müzikte olduğu gibi Caz da kendi içinde türler barındırır. Ragtime, New Orleans, Dixieland, Chicago, Swing, Bebop, Cool, Hard Bop, Serbest Caz gibi. Charlie Parker, Louis Armstrong, Bessie Smith, Miles Devis, Dizzy Gillespie gibi birçok ünlü sanatçı Caz’ın gelişimine katkıda bulunmuştur. Caz müziğinin karakteristik özelliklerini en iyi vurgulayan enstrümanlar ise trompet, saksafon, trombon, piyano, davul, kontrbas (Berendt, 2003).

Country müziği, yirminci yüzyılın başlarında güneyde işçi sınıfı Amerikalılar arasında ortaya çıktı. Country müzik türü Gospel, Spritual gibi kilise müziğinden ve Blues’dan etkilenmiş ve bazı kitleler tarafından “Beyaz adamın Blues’u” şeklinde tanımlanmıştır. Afrikalı Amerikalı siyahiler ve beyaz kesimin fikir alışverişleri ile müzikal bir alışveriş gerçekleşmiş ve bu durum country müziğin doğuşuna sebep olmuştur. “Country müziğin babası” olarak bilinen Jimmie Rodgers siyah müzisyenlerin müziğinden büyük ölçüde etkilenmiş Gospel, Caz, Pop, Blues, and Folk gibi müzik türlerini kaynaştırmıştır (Internet Archive, 2022). İcrasında kullanılan enstrümanlar genellikle banjo, akustik ve elektro gitar, keman ve armonikadır. Johnny Cash, Blake Shelton, Willie Nelson, Hank Williams, Shania Twain ve Reba McEntire country müziğe yön veren gelişmesini sağlayan diğer ünlü sanatçılardır (Macmillan, 2022; Egge, 2017).

İkinci Dünya savaşından sonra gelişen R&B yani “Ritim ve Blues” Gospel, Pop, Blues ve Caz müzik unsurlarının birleşimiyle oluşan bir müzik tarzının tanımıdır. 1940’larda Afro-Amerikan topluluklarda ortaya çıkan bu tür, yaşanan ikinci büyük göç sayesinde müzik tarzlarının birbiriyle etkileşimine sebep oldu. Amerika’da güney ve orta batı bölgelerindeki siyah kiliselerinin dini müziğinden türeyen bu tarz müzik endüstrisinde Afro-Amerikan müziği için kullanılan “ırk müziği” teriminin yerini aldı ve Amerikan toplumundaki ırksal ayrımcılığın ve Amerikan müziğinin değişmesine katkıda bulundu. En belirgin unsur dans ritimliydi. Şarkı sözlerinin içeriği ise genellikle özgürlük, neşe veya Afro-Amerikalıların yaşadığı acı deneyimleri konu alıyordu. Savaş sonrası dönemde genç kitlelere hitap eden bu türün gelişimi ırk ayrımcılığının gün geçtikçe büyüyen sosyal bir sorun haline gelmesiyle başladı. Fakat daha sonra ünlü beyaz sanatçılar R&B türünü beyaz dinleyici kitlelerine

pazarlamak için seslendirmeye ve kaydetmeye başladı (Rabaka, 2013). Elvis Presley en ünlü beyaz sanatçılara örnektir. Bu durum hem dinleyici kitlesini ve tarza ilgi duyan sanatçıları bir araya getirmiş hem de aynı zamanda 1950'lerin ortalarında ortaya çıkan Rock'n Roll müzik türünün öncüsü olmuştur. Geçmişten günümüze en başarılı ve popüler R&B sanatçıları; Etta James, Ray Charles, Stevie Wonder, Donny Hathaway, Erykah Badu, Jill Scott, Beyonce (Egge, 2017; Folklife, 2016; Graves, 2022; Library of Congress, 2020; The Spartan Shield, 2016).

Hedef dinleyici kitlesi gençler olan Rock'n Roll 1950'lerin ortalarında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır. Gospel stili, çağrı cevap formu ve agresif R&B ritimleriyle birleşmiştir. Yapısında baş kaldırı ve isyankâr tutumu barındıran Rock'n Roll 4/4'lük vuruşları, basit akılda kalıcı ve enerjik melodi ve sözleriyle kitlelerin ilgisini çeken bir müzik türü olmuştur. Başlarda büyük ölçüde siyahi müzisyenler tarafından icra edilen Rock'n Roll daha sonra beyaz müzisyenler tarafından da icra edilmeye başlanmıştır. Özellikle Amerika'ndan sonra İngiltere'de ön plana çıkan Rock'n Roll, The Rolling Stone, Led Zeppelin, The Beatles gibi başarılı İngiliz gruplar sayesinde hızla dünyaya yayılmıştır (Audio Network, 2021; Bulubay, 2020). Fakat Rock'n Roll'un babası bazı kaynaklara göre Chuck Berry iken bazı kaynaklara göre kralı Elvis Presley'di. Günümüzde ırk eşitliği kavramı toplumda daha doğru anlaşıldığı için Chuck Berry Rock müziğin temsili olarak kabul edilmektedir. Fakat Rock müziğin ortaya çıktığı süreçte etnik ayrımcılık Amerika'da etkili olduğundan imajıyla daha pazarlanılabilir olan Elvis Presley giyimi ve duruşu ile Amerikan müzik endüstrisinde o tarihlerde daha çok lanse edilmiştir (Pervan 2021). Bugün dahi Rock müziğin simgesinin kim olduğu tartışılırken Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler arasında 1950'lerin başında başlayan uzay yarışı sonucunda etnik kimlikler bir yana bırakılıp uzaya gönderilen Voyager uzay aracında bulunan altın plakta Rock müziği temsilen Jhonny B. Good parçası ile Chuck Berry seçilmiştir. Bu plakta her türün yaratıcısı veya önde gelenleri seçilmiştir. Klasik müzikte Mozart, Bach, Beethoven Caz'da ise Louis Armstrong örnek gösterilebilir (Voyager, 2022). Bir Rock grubunun olmazsa olmaz enstrümanları davul, lead gitar, ritim gitar ve bas gitardır. Klavye ise zorunluluk olmamasına karşın destekleyici bir rol oynar (Clark, 2022).

Soul müzik, 1950'li yıllar ve 1960'ın başlarında "Black Power" siyah güç hareketleri olarak adlandırılan, ırk mücadelesinin ana unsur olduğu bu hareket sırasında ortaya çıkan yenilikçi bir türdür (Stringfixer, 2022). Afrikalı-Amerikalıların öncülük ettiği bu müzik türü

Gospel, Blues, R&B ve Caz türlerinin unsurlarını taşımaktadır (MasterClass, 2022). Soul müzik çağrı ve cevap formu, Blues armonileri, vurgulu ritimleri, trompet, saksafon ve trombon gibi enstrümanlar ile karakterize edilebilir (BBC, 2022). Ray Charles, Etta James, Sam Cooke, Aretha Franklin ünlü Soul şarkıcılarındandır. Özellikle Aretha'nın "Respect" ve "Do It Right Woman, Do It Right Man" şarkısı ticari başarı yakalamış Soul parçalardandır (Dobkin, 2004).

4. BLUES MÜZİK

Kitleleri oluşturan halkın üzerinde müziğin etkisi oldukça fazladır. Sözlü ve yazılı anlatım gibi, müzik de bir ifade biçimi hatta bir iletişim aracıdır. Müziğin yalnızca melodilerden veya sözlerden ibaret olduğunu düşünmek yanlış olur çünkü aynı zamanda müzik; tarih, köken, psikoloji, sosyoloji, kültür, politika ve din gibi olguları içinde barındıran bir sanat dalıdır. Müzik, tarih boyunca geçmişten günümüze bu olguların nesillere aktarılmasında toplumların ve bireylerin kültürel kimliklerini bulma ve geliştirmesinde büyük bir rol oynamıştır. Bu noktada kültürün toplumun geçirdiği süreç ve başkalaşımından etkilendiği gibi, müziğin de bu süreçlerden etkilendiğini söylemek doğru olur. Blues müzik türünü incelerken orijinal yaratıcılarının tarihsel ve bu bağlamda sosyo-ekonomik şartlarına bakmakta fayda vardır. 18.yy. ve 19.yy'da erken dönem sanayileşme ile insan gücü açığı bu dönemlerde ortaya çıkmıştır. Görece olarak teknolojik gelişmelerde geri kalmış olan başta Afrika kıtası toplumları olmak üzere ilkel addedilen toplumlardaki insanlar kaba kuvvet ile köleleştirilmiş, o dönemin sanayisinde ucuz ve hatta bedava iş gücü olarak konumlandırılmıştır. Bu noktada başka bir bilim alanı olan sanat tarihindeki örnekler ele alındığında orijinal eserlerin yaratıcıları genel olarak kabul gören anlamda hayat içerisinde yaşadıklarını yaratıcı bir şekilde eserlere dönüştürdüğü savı kabul görmektedir (Alexander ve Karamustafaoğlu, 1968).

Yine bu savdan yola çıkarak sadece boğaz tokluğuna çok zor şartlar altında çalışan, evlerinden, yuvalarından ve belki sevdiklerinden kaba kuvvet ile kopararak yaşamak zorunda bırakılan insan topluluklarından çıkan orijinal eserlerin öfke, isyan ve umutsuzluk duygularını içermesi son derece doğaldır. Kaba kuvvete bağımlı fiziksel şiddete cevap verme gücü olmayan bu topluluklar, psikolojik şiddete içlerinde biriktirdikleri duyguların dışa vurulmasında müziği kullanarak cevap vermişlerdir (Oakley, 2004). Folklor kültürünün köylü ve işçi sınıfından vücut bulduğunu düşünürsek Blues müziğinde Amerika kıtasında yaşayan Afro-Amerikalıların folklorik kültürü olduğunu söyleyebiliriz. Bu önermeyi güçlü kılan bir diğer özellik ise sadece bahsettiğimiz yüzyıl ve spesifik bir topluluk dışında, dünyada yaşanan politik, ekonomik vb. krizlerde güçsüz addedilen topluluk ya da o topluluğun bireylerinin sanatla kendini ifade ettiği birçok örneğin olmasıdır ki bir önceki paragrafta konu olan örneklendirme noktasında söz ettiğimiz folklorik müziğin dünyanın

farklı kıtalarında dahi genelde protest tarzda olması bu savı destekleyecektir. Blues müzikte yer alan protest ve kadercilik gibi öğeler, bambaşka bir kıta ve bambaşka bir kültürde 1980'lerin Türkiye'sinde popüler olan arabesk müzikte de mevcuttur. Meral Özbek Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski kitabında “*Orhan Gencebay Batsın Bu Dünya eserinde kaybedilmek istenmeyen geleneksel insani değerler, özellikle iyilik duygusu, paylaşma, yardımlaşma ve karşılıklı anlayış ve affetme duyguları hem kendilerini özgürleşme için bir kaynak olarak ortaya koyarlar; ama hem de, bu duyguları dönüştürerek yaşatacak somut dayanışma kanallarının yokluğunda, bir tür otorite ya da statükoya direnememenin aracı haline dönüşürler; yani asılı haldeki gergin durumdaki direnme, çözüme döndüğünde yine bir boyun eğiş olur.*” (Özbek, 2013, s. 111) Türkiye'deki alt sınıfların protest müzik yapımında kullandığı kadercilik olgusunu bu şekilde tanımlamıştır. Blues müziği Afro-Amerikalıların Amerika kıtasındaki folklorik kültürü olarak kabul edersek, yaşadığımız Türkiye'nin folklorik kültüründe de işlenen konuların giriş, gelişme, sonuç anlamında bu kadar benzer olması son derece etkileyicidir.

Blues müzik özelinde, günümüz dünyasında pop kültürünü yaratan ve kitle kültürüne dönüştürme aşamasında bugün baskın kabul edilen Emperyalist Amerikan Kültürü kendi amacına hizmet etmesi amacı ile Blues ve birçok protest müzik türüne zaman içerisinde popüler kültür öğelerine dönüştürüp pasif duruma getirmiştir. Tekrar günümüze döndüğümüzde, kökenlerinin bu vb. zor şartlardan çıktığını bildiğimiz Blues müziğin, günümüzde icracısı, orijinal eser yaratıcısı ve dinleyicisinin, bu müziğin kökenlerini yaratan topluluk ile aynı zor şartları yaşadığı için bu müziği icra ettiğini ya da dinlediğini söylemek en azından içinde bulunduğumuz 21.yüzyıl için mümkün değildir (Çiftçi, 2016, s. 47-55).

Bu müziğin popüler müzik ya da popüler müzik şarkıcılığına konu olduğu noktada, türün tarihsel kökenleri dışında yine bu yüzyılın bize sağladığı imkanlar dahilinde, geneli o döneme ait negatif duygularla bundan iki yüzyıl önce icra edilen bu müziğin, hangi sebeplerle belli başlı kitleler arasında yine bugün icra edilme ve popülerliğini korumasındaki sebep nedir? Protest amaçlı başlayan bir müzik nasıl ve hangi nedenlerle bir popüler kültür ögesine dönüşmüş ve popüler müzik şarkıcılığında icra edilen bir tür haline gelmiştir?

4.1. Blues Müzik Kökeni

Blues müziğin kökeni Afrika'ya dayanır. Toplumdan dışlanmış, köleleştirilmiş insan ticaretinin başlamasıyla müzik, bu kölelerin sahip olduğu mirası yani kültürlerini korumak adına kullandıkları sosyokültürel bir araç olmuştur. Siyahiler, Afrika kıtasından Amerika kıtasına götürüldüklerinde (1619) kültürlerini de kendileriyle beraber her toplum gibi taşımışlardır. Bu anlamda ilk köleleri taşıyan gemi Amerika kıtasına vardığında farklı kültürler ilk defa karşılaşmışlardır. Amerika'da siyahî olmak, uzun bir dönem doğuştan öteki olmak anlamına gelmiştir. Bu bağlamda doğuştan öteki konumunda olan siyahiler, doğuştan sahip oldukları bu sıfatı müziklerindeki sözlere bakıldığında fazlaca değinmişlerdi (Born ve Hesmondhalgh, 2000, s. 37-43). Çiftliklerde çalışmak ve köle olmak zorunda bırakılan insanların tek özgürlüğü kendilerini ifade edebildikleri bugün Blues müziğin atası sayılan şarkılar olmuştur. Siyahilerin, Afrika'dan Amerika'ya zorla getirilmesi, Blues müzik formunun dünya üzerinde ilk kez Amerika kıtasında ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ancak, alt kültür olarak köleler tarafından oluşturulmaya başlanan Afro-Amerikalıların kültürünün hızla bastırılması da gecikmemiştir. Kabile bireyleri ve aileler kasıtlı dağıtılmış, dinleri yasaklanmış, müzikleri dahi engellenmiştir. Örnek olarak yapılan araştırmalarda Amerikan Eyaleti Mississippi'nin Siyahlar Kanunu, müzik yoluyla haberleştiği düşünülen siyahi kölelerin isyan çıkartacağı endişesi ile davul çalmaları yasaklanmıştı (Akcan, 2019).

Afrika kıtasından Amerika kıtasına gelen bu insanların kalmalarına izin verilen yegâne unsurlar, kendi topraklarında çiftçiliğin bir parçası olan ritmik grup çalışma şarkıları gibi; beyaz köle sahiplerinin çıkarlarına uyanlardı. “Müzikal yeteneklere sahip olan bir kölenin kendi piyasa değerini artırdığı bile oluyordu. İlk Amerikan gazetelerinin köle alış ve satışlarını duyuran sütunlarda, satılan kölenin müziğe yatkınlığına ilişkin göndermelere sık sık rastlanır. Buralarda satılık veya kiralık belli sürelerle ihtiyaca yönelik köle ilanları veriliyordu; kaçak durumdaki kölelerin yakalanması için de başlarına sık sık ödül konuyordu. Kimi kaçak için “keman imal edebilir” ya da keman veya flüt çalabilir; bir diğeri maharetli, okuma yazma bilen ve iyi bir kemancı” olabilirdi” (Öğüç, 2015, s. 21-25).

19.yüzyılın başında siyahi şarkıcılar ve söz yazarları genellikle Amerika kıtasının güneyinde Memphis şehri ve çevresinde ortaya çıkmışlardı. Siyahi müziğinin en net şekilde

ortaya çıkışı ise bir politik olay sayesinde olmuştu. 1909 senesi Blues tarihi için önemli bir yıldır çünkü Amerika'nın güneyinde bulunan Memphis belediye başkanı adayı E.H. Crump, şehirde henüz adını duyurmaya başlayan Blues müzik gruplarından olan siyahi grup Handy's'den seçmenlerine yönelik propagandasında kullanılmak için şarkı bestelemelerini istemişti. Söz konusu müzik grubunun "Mr. Crump" isimli şarkısı hem E.H. Crump isimli belediye başkanı adayına Memphis başkanlığını kazandırmış aynı zamanda siyahi müziği geniş kitlelere tanıtarak Blues müziğin popüler kültüre ilk adımını atmıştı (Kurt, Aygün & Leblebici, 2009).

Ancak Amerika kıtasında siyahi müziğe "Beyaz Efendiler" tarafından duyulan sempati ve kabullenme her zaman bu kadar parlak değildi. Kıtaya ilk ayak bastıklarında karın tokluğuna çalışmak zorunda olan kölelerin kendi isyanlarını pasif bir şekilde dışa vurdukları bir tarz olarak doğan Blues'da işlenen konular E.H. Crump'ın seçim müziğine gelmeden önce genelde ayrılık, acı, haksızlıklar vb. negatif duyguları işliyordu. Bu da popüler kültürün incelendiği noktada dünyanın farklı yerlerinde bulunan işçi ve köylü sınıfın dünya genelinde kendi folklorik kültürlerinde ürettiği müzikler ile son derece benzerlik taşıyordu. Siyahi kölelerin, beyaz efendilere isyanı, bir parça hicivle beraber şarkılarda kendini gösteriyordu. Örneğin Butch Cage ve Willie Thomas'ın eseri olan "Öldür Şu Zenciyi" şarkısında, siyahiler için yerel bir dans formu olan Juber dansının şarkısında ve anonim bir eser olan başka bir Blues şarkısındaki ifadeler ele alındığında bu durum açıkça görülebilmektedir (Çiftçi, 2016).

"Şu zencinin yolunu kes ve vur kafasına
Çünkü beyaz adamlar, 'O zenciyi öldüreceğiz' diyor
Beyaz adamlar tavada kızarmış domuz yiyor
Zenciler işe yaramıyor onlara çok az düşüyor."
"Tanrım! Beni nasıl da güldürüyor
Zencilerin böyle üzgün olduğunu görmek
Onları aptal jig dansı yaparken
Ve juber kılık kıyafetine aldırılmazken görmek..."
"Zor değil mi? Zor değil mi? Zor değil mi?
Bir zenci, bir zenci olmak? Zor değil mi?
Zor değil mi? Zamanı geldiğinde alamamak parayı

Tüm bu şarkı sözleri dikkatle incelendiğinde ilk şarkıda geçen “ Çünkü beyaz adamlar, o zenciyi öldüreceğiz” cümlesinde beyaz efendilerin elinden siyahi ölümlerinin normalleşmesi, “Zenciler işe yaramıyor, onlara çok az düşüyor?” cümlesinde beyaz efendiler tarafından uğranılan değersizleştirilmenin, bir sonraki şarkıda yerel danslarının aptal olarak nitelendirilmesi ve kılık kıyafetleriyle dalga geçilmesinin, kazandığı paraları hak ettiklerinde alamadıklarının ve açıkça hukuksuzlukla beyaz adam tarafından kazıklandıklarının vurguları ilk Blues örneklerinde sıkça işlenen konulardı (Çiftçi, 2016).

Blues 1900’lerin başında seçim şarkılarına konu olduktan sonra farklı alt türlere ayrılarak giderek evrildi ve genişledi. Özellikle bu yayılma Amerikan Başkanı Abraham Lincoln’un 1862 yılından itibaren köleliğin tamamen kaldırılmasıyla birlikte Amerika’da yaşayan topluluklarda yayılmaya başladı ve buradan da zamanla içerisinde tüm dünyaya yayıldı (Koranoz, 2020). Amerika’da yayıldığı şehirlerin, bölgelerin kendi kültürleriyle harmanlanarak seneler içerisinde globalleşen dünya ile bir popüler kültür ögesi haline dönüşüp günümüzdeki formunu aldı. Ancak asıl soru isyanın sesi olarak başlayan bu müzik türü dönüşümünü yaşarken başta çıkış noktasına referans olan protest özelliklerini nasıl kaybetti? (Koranoz, 2020).

4.2. Protest Sanat Öğelerinin Pop Kültürü Haline Gelmeye ve Popüler Kültürde Normalleştirilmesi

Sözlük anlamlarına bakıldığında popüler kültür tanımı 20. yüzyıldan sonra topluma dayalı modernleşme ile toplu kültür anlamında yayılan, kavram olarak ise topluluklara ait kültürel gelişmeleri ve günlük hayat pratiklerini kapsamakta, aynı zamanda genel ve tarafsız olarak eski halk kültürü kavramı yerine geçmektedir. Bu cümlede geçen 20. yüzyıldan sonra ibaresi bu noktada çok önem taşımaktadır. Çünkü 20.yüzyıla damga vuran popüler kültür tanımını daha önce de bahsettiğimiz gibi Amerika’nın kapitalist kültürü olarak tanımlamak mümkündür. Özellikle 2.Dünya Savaşı’nın galip ülkelerinden birisi olan Amerika daha sonra soğuk savaş dönemi rakibi olan Sovyetler Birliği’nin dağılması ile Kapitalist öğretiler hareketle dünyada “pop kültürü” olarak kabul edilen anlayışı tekeline almıştır (Dede, 2018). Ancak kapitalist Amerikan kültürünün en büyük silahı, ekonomik gücü dışında kendisine anti tez olarak koyulan fenomenleri de bünyesine kabul eder gibi görünerek, zaman

içerisinde kendisine anti tez olan içerikleri değersizleştirerek bu boşlukları yeni değerlerle doldurarak, kendisine negatif bir tutum içerisinde antitez yaratan fenomenleri piyasaya satılacak veya tüketilecek bir ürüne dönüştürmesinde yatar. Amerika’da geçmişten bugüne halen yönetici güç olarak kabul edilen “Beyaz Anglo-Sakson, Protestan” prototipi (WASP) için Blues parçaları yani ezilenlerin isyanını temsil eden şarkılar her ne kadar pasif bir direniş formu olsada popüler kültür öğesi özelliği kazanması aşamasında, sadece belli bir kitleye ait protest bir müzik iken genel bir akıma evrilmesinde uğradığı birtakım dönüşümler kaçınılmazdır (Ward, 1998).

Protest müzik içeriğinde toplumsal, siyasal duruma muhalif bir görüş barındıran genel düzene karşı çıkan eserlerdir. Blues’un çıkış noktası da tam olarak budur. Blues müzik kökenlerinde bahsettiğimiz şekilde pasif bir direnişin simgesi olarak ortaya çıkmış genel düzene bazen hiciv bazen ise direkt saldırarak muhalif bir duruş benimsemiştir. Giriş paragrafında bahsedilen sanatçıların ve yaratıcıların ortaya koyduğu özgün eserler en başta yaşadıklarından aldıkları ilhamlarla ortaya çıkar ve bu durum eserlerinin biricikliğini oluşturur. Blues’un bugün için protest öğelerini kaybetmesindeki ilk unsur sosyo-ekonomik anlamda değişen dünya ve 20.yüzyılın kabul ettiği değerlerdir: Günümüz dünyasında bilinen anlamıyla kölelik kalmadığı gibi İnsan Hakları Beyannamesi dünyanın birçok noktasında geçerliliğini arttırmıştır dolayısıyla bu noktada ezilen halkların isyanını dile getiren bir sanat formu olan Blues günümüzde icra edilirken veya eserler yaratılırken motivasyon noktasının 19.yüzyılda yaşanan olaylar olduğunu söylemek güçtür. Zaman içerisinde Blues müzikte protest öğeleri pekiştiren sözlerin yerini 20.yüzyılın temel sanat konularından birisi olan aşk temalı sözler almıştır (Kunz, 1949).

Bu noktada belli bir halk veya kesime hitap eden sözler yerine evrensel bir anlam kazanan sözleriyle Blues daha fazla kitlelere hitap edebilmeye başlamıştır. Aynı zamanda daha önce bahsedildiği şekilde bu dönüşüm Beyaz Efendilere isyan etmek için oluşturulan bir sanat formunun yine “Beyaz bir Efendi”nin seçim kazanmasına hizmet ettiği nokta da protest öğelerini yitirmeye başlamıştır. Popüler kültüre ilk adımını attığı bu noktada Blues parçalarının geçmiş dönemde plaklarla yine “Beyaz Efendiler” in sahip olduğu firmalarla çoğaltılması Blues’u yine protest öğelerinden uzaklaştırmıştır (Çifçi, 2016).

Bu süreç günümüzde kaset/cd ve son gelenen noktada internet yoluyla çok kısa sürelerde indirebildiğimiz mp3 formatına dönüştürülerek tamamen bir tüketim malzemesi

haline getirilmiştir. Başta verilen örnek gibi kapitalist anlayış kendi varlığına anti tez yaratan bir fenomeni alıp kendine zararlı içeriğini değiştirerek bu fenomeni bir kültürel tüketim malzemesine dönüştürmüştür. Bu örneği başka alt kültürden gelen diğer protest müzik türlerinin dönüşüm örnekleri ile pekiştirmek mümkündür (Cengiz, 2010).

Los Angeles California’da siyahların çok olduğu bölgelerden olan Compton bölgesi 19.yüzyıl’da siyahi kölelerin yaşadığı zorlukların post modern hallerini yaşayan siyahi vatandaşların toplanmış olduğu bir bölgedir. Bu bölgede polis şiddeti ve ayrımcılıktan kaynaklı fakirlik ve eğitimsizlik sonucu yaşanan sıkıntıları,19.yüzyılda kölelerin isyanına benzer bir formda Hip-Hop kültürü altında “Rap” müzikle dile getirmişlerdir. Ancak aynı Blues müziğin başına geldiği gibi Amerikan Kapitalist müzik endüstrisi bu müziği alıp içeriğinde bulunan polise mukavemet, uyuşturucu satıcılığı vb. konuları sansür ile budayarak Hip-Hop kültürünü bir tüketim malzemesi haline getirmiş ve ana akım medya ögesi olarak kullanılmasını sağlamıştır (Richardson, 2010, s. 74-79).

Dönüşüm ve evrimin her şey için kaçınılmaz olduğunun değişmez bir gerçek olduğunu kabul ettiğimiz yüzyılımızda, Blues müzik türünün çıkış noktasındaki motivasyonunu, araştırdığımız iki durum örneği ile zamanla unutmış olduğu ve bugünkü düzene uygun motivasyonlarla değiştirdiği görülmektedir. Aynı zamanda teknoloji bu değişimde önemli bir rol oynamaktadır. Kitleler arası iletişim araç ve gereçleri, müziğin tanıtımı, pazarlanma aşaması ve popülerliğini arttırmasında aktif rol üstlenir ve geçmişten bugüne bu kitle iletişim araçlarının sahipleri genelde Beyaz Anglo Sakson Protestanlar yani 19.yüzyılda kölelerin isyan ettiği beyaz efendilerdir. Eric W. Rothenbuhler’in sözünü ettiği gibi müzikte popülerlerlik kavramını ilk sağlayan müzikal araç zaten ticari radyodur (Rothenbuhler, 1996).

Sanatçının yaşadıklarından aldığı ilham ile yarattığı eserin özgünlüğü her ne kadar sorgulanamaz olsa da tekelleşen Amerikan popüler kültürünün içeriklerin motivasyonunu değiştirirken, izlediği yöntemler sorgulanabilir ve tartışmaya açıktır (Fiske, 2010). Bu noktada popüler müzik ve pop kültürü ögesine dönüşen Blues müzik elbette müzik endüstrisinde olduğu gibi bu alana ait eğitim endüstrisinde kendi tekniklerini yaratmış, bu alanda eser icra eden veya yaratan sanatçılar için bu müziğe ait belli teknikler ortaya çıkmış ya da önceden şan tekniğinde hali hazırda bulunan teknikler bu müziğin doğasına uyduğu ve renk kattığı sürece uyarlanmışlardır (Verney, 2003).

4.3. İşçi Şarkıları, Spiritual ve Gospel

Blues müziğin ilkel biçimi olan işçi şarkıları, köleleştirilen siyahi toplumun zor şartlarda hayatlarını geçirmek durumunda kaldıkları dönemde hayati bir rol oynamıştır (Library of Congress, 2020). Doğdukları topraktan ve kültürlerinden uzaklaştırılan bu insanlar tarlalarda çalışırken özgürleşme isteklerini veya yaşadığı zorlukları konu alan şarkılar seslendirmekteydiler. Enstrümansız, kendi yerel ritimlerinden esinlenerek, haykırışlarla, doğaçlama şeklinde ve çağrı cevap formunda karakterize edilebilecek türde şarkılardı. Bir lider öncülüğünde başlayan daha sonra işçiler tarafından tekrarlanan dizelerle söylenen bu şarkılar aynı zamanda çalışma gücünü arttırmaktaydı. Çalışırken verimliliği arttırmasının yanında içeriğinde gizli mesajları da barındıran bu şarkılar aynı zamanda köleler için bir iletişim aracı olarak kullanılıyordu (Oakley, 2004, s. 52-59).

Daha sonra Afrikanın müzikal mirasını taşıyan bir diğer örnek olan Negro-Spirituals denilen siyahi ruhani şarkılar ortaya çıktı. Yıllar içinde Hristiyanlığı benimseyen köleler kendi yaşamlarıyla paralellikler içeren İncil hikayelerinden etkilenerek bu ruhani şarkıları yarattı ve inançlarını ifade etme biçimi olarak seslendirdiler (Jones, 2015). Bir şarkıcı korusu ve liderleri tarafından icra edilen bu manevi şarkılar liderin doğaçlama sözlerini takip eden koroyu oluşturan şarkıcıların el çırparak veya ayakla ritim tutarak oluşturdukları vücut hareketleriyle birlikte uyum içerisinde seslendirmişlerdir (Britannica, 2016; Jones, 2015).

Gospel, siyahi insanların dini şarkılarının yani Spiritual'ın modern biçimi olan bir Hristiyan müzik türüdür. (Berendt, 2019) Siyah ve beyaz kesimler tarafından icra ediliyor olsa da bu kesimler arasında siyahi Amerikalılar daha ön plandaydı. Dini ve törensel amaçlar için bestelenen ve icra edilen Gospel Tanrı'ya, Mesih'e ve Kutsal ruh'a teşekkür, övgü, şükür, tapınma gibi temaları içermekteydi. (Kızılabdullah, 2019).

Genellikle baskın vokallerle bir koro veya solo şeklinde seslendirilebilen bu tür, enerjik el çırpma hareketleri, haykırışlar, doğaçlama ve çağrı cevap ile özdeşleşen bir forma ve icra şekillerine sahipti. Popüler müzik üzerinde fazlasıyla etkisi olan bu tür Blues, Caz, Soul, Hip Hop gibi müzik türlerinin gelişimine katkı sağlamıştır (Allen, 1991). Gospel'ı kiliselerden çıkarıp sokaklara taşıyan en önemli isim Thomas Andrew Dorsey Gospel'ın babası olarak bilinmekteydi. Dönemin bir diğer popüler şarkıcısı olan Mahalia Jacson ile bir araya gelen Dorsey Chicago'da sokak köşelerinde icra ederek ülke geneline yayılmasını

sağladı ve daha sonra Jacson'ın William Herbert Brester'in ünlü bestesi "Move On Up A Little Higher"ı seslendirerek dünya çapında bir başarı yakaladı. Parçanın milyonlarca kopya satması ile Grammy onur listesi ödülünü alan Jacson dönemin en ünlü müzikal figürlerinden olmuş ve "Gospel'in kraliçesi" olarak adlandırılmıştır (CTD, 2015; MasterClass, 2022).

4.4. Blues Teriminin Kökeni

Blues kelimesinin anlamını düşündüğümüzde aklımıza gelen ilk olarak bir rengi tanımlamak için kullanılan blue "mavi" sözcüğüdür. Bu sözcükle ilgili farklı teoriler bulunmaktadır. Bu teorilerden biri Batı Afrika kültüründe insanların sevdiklerini kaybettiklerinde ve bu sebeple yas tuttıkları süreçte hissettikleri acıyı yansıtmak için törenlerde kıyafetlerini mavi ve mor rengin koyu bir tonu olan çivit mavisi rengine boyamaları mistik bir ruh halinin sonucunda ortaya çıkmıştır (Britannica, 2021; Santafe, 2020).

Bir diğer teori ise 17.yy. İngilizcesinde "the blue devils," mavi şeytanlar olarak ifade edilen, alkol yoksunluğu sebebiyle halüsünatif görselleri tanımlamak için kullanılırdı. 1800'lerde ise "blue" kelimesi yine içki problemleri olan insanları "sarhoş" olarak tanımlamak için argo bir sıfat olarak kullanılıyordu. 20.yy'ın başlarında ise aileler ve din adamları çocukların üzerinde tehlikeli ve günahkâr bir etki yarattığına inandıkları Blues'u baştan çıkarıcı olumsuz etkilere sebep olan "şeytanın müziği" olarak kabul ediyorlardı (Devi, 2017). Amerikan kültüründe hala kullanımı devam etmekte olan "feeling blue" ifadesi depresif ruh halini, umutsuzluk, hüznün gibi duygu durumlarının ifadesinde kullanılıyor (Derman, 2018).

4.4.1. Blues'un karakteristik özellikleri ve Blues türünün formu

Blues duyguların ifadesidir. Aşk, mutluluk, inanç, umut gibi mutlu ve canlandırıcı Blues şarkıların yanı sıra toplumsal eşitsizlik, yoksulluk, zorluk, hüznün, şiddet, keder, ekonomik şartlar, çalışma şartları, isyan gibi güçlü temaları da içinde barındıran bir türdür. Blues hayatın sert gerçeklerine odaklanır (The Psychologist, 2010).

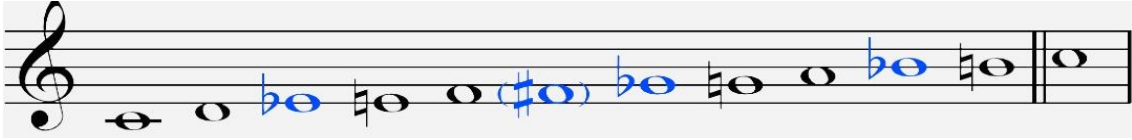
Blues müziğin armonik yapısı 12 veya 16 ölçülük form yapısıyla karakterize edilir. Fakat genellikle 12 ölçü kullanılır. Akor yürüyüşü genellikle I -IV-V şeklinde 3 akordan

oluşur. Pentatonik diziler, çağrı yanıt (call&response), doğaçlama, 4/4'lük swing ritmi, senkoplar, poliritimleri (çoklu ritim), ve mavi notalar ile tanımlanabilir (Berendt, 2003).

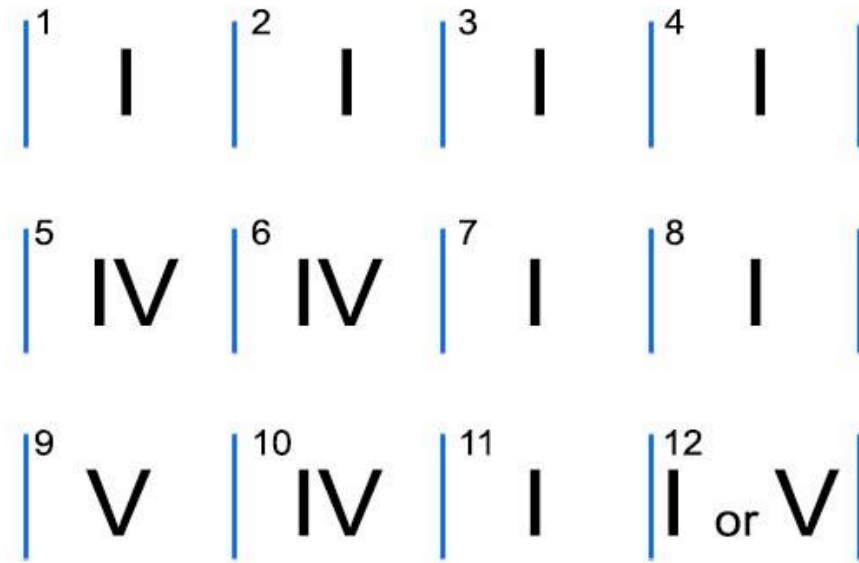
Şekil 4.1. Do Minör Pentatonik Dizi (Musical U., 2020)

Melodi, armoni ve doğaçlamaların var olduğu Blues dizisi, minör pentatonik gam ve ekstra düzleştirilmiş bir beşinci notadan oluşan altı notalı bir gamdır. Ayrıca, daha fazla kromatizm barındıran, özellikle üçüncü, beşinci ve yedinci notaları düzleştiren Blues ölçeğinin daha uzun çeşitlemeleri de vardır (Babacan, 2011; Chaudhuri, 2021).

Şekil 4.2. Do Majör Blues Gamı ve Mavi Notalar (Fundacion Juan March, 2018)

12 ölçülük akor ilerlemeleri, Blues melodileri ve doğaçlamaları blue note'lar sayesinde karakteristik özelliklerini kazanır.

Şekil 4.3. 12 Ölçü Blues Akor İlerleme Şeması (Music Theory Academy, 2020)

4.4.2. Sözlerin yapısı

Blues müziğin ilk yıllarında şarkı sözleri genellikle problemler ve bu problemlerin çözümleri üzerine yazılırdı. Bu sistem çağrı yanıt olarak adlandırıldı ve şarkıların söz yapısı her mısranın kendini tekrar ettiği AAB formunda yazılırdı. A bölümünde bir sıkıntıdan bahsederken B bölümü A ya yanıt verir (Yavuz, 2019, s. 181).

Dinleme Rehberi “Johnny B. Goode” (Chuck Berry, 1958)

Dinleme Rehberi

Zaman	Form	Söz Başlangıcı	Dinleme Amacı
0:00	Giriş (12)		<ul style="list-style-type: none">• İçinde iki kere es barındıran, Üst tellerden çalınan ünlü gitar introsu.• Grup tamamen dahil olana kadar 4 ölçü sus.
0:17	Söz 1(12)	“Deep down in ...”	<ul style="list-style-type: none">• Vokal Başlar• Piyano partiyonları şarkı boyunca değişir. gitarın alt telleri ile Boogie Woogie yürüyüşleri.
0:34	Nakarat (12)	“Go,Go Johnny”	<ul style="list-style-type: none">• Vokaller Berry’nin karakteristik gitar riffleri ile vurgulanır.
0:51	Söz 2	“He used to carry”	<ul style="list-style-type: none">• Berry’nin vokallerinde country esinlenmeleri.
1:08	Nakarat (12)	“Go, Go Johnny”	<ul style="list-style-type: none">• Bir önceki bölüm ile aynı.• 1:20’de Davul groovelerında hi hat zili ile çeşitlemeler.
1:26	Enstr. Verse (12)		<ul style="list-style-type: none">• İki es’li gitar solosu.• Teknik olarak basit, ritmik yürüyüş.
1:43	Enstr. Verse (12)		<ul style="list-style-type: none">• Gitar solosu devam eder.• Gitar sekizleme, davulda ki groove çeşitlemeleri.
2:00	Söz 3 (12)	“His mother told him”	<ul style="list-style-type: none">• Bir önceki bölüm ile aynı.
2:18	Nakarat (12)	”Go, Go Johnny”	<ul style="list-style-type: none">• Bir önceki bölüm ile aynı, bitişe doğru yürüyüş.

Şekil 4.4. Johnny B. Goode Dinleme Rehberi (The Art of Rock Music, 2015)

Johnny B. Goode (1958)

Chuck Berry

Dinlenme Amacı

- Akılda kalıcı, imasız direkt anlaşılabilir sözler
- Drive tonlu gitar soloları, Nakaratta kısa vurgular yazımlar
- R&B öğeleri (12 ölçü blues, mavi notalar, elektro gitar)
- Country Müzik Öğeleri (Sözler, Vokal teknikleri)

Şarkının Künyesi

Beste: Chuck Berry (Söz,Müzik)

Yapım Firması: Chess 1691

Müzisyenler: Chuck Berry(Elektro Gitar, Vokal, Lafayette Leake (Piyano; Willie Dixon (Bas Gitar), Fred Below (Davul)

Yapımcı: Leonard ve Phil Chess

Kayıt Stüdyosu: Chess Stüdyoları (Chicago), Ocak 1958, Mono

Listeler: Pop 8, R&B 5

Müzik

Tür: Rock'n'roll

Form: Basit söz, nakarat (12 ölçü blues)

Anahtar: B Majör

Ritm: 4/4 (Karışık Davul Partisyonları)

Şekil 4.5. Johnny B. Good Şarkı Formu (The Art of Rock Music, 2015)

4.4.3. Çağrı yanıt formu (Call & Response)

Çağrı yanıt formunun kökeni Afrika'ya dayanmaktadır. 17. ve 18. yüzyılda Afrikalı Amerikalıların tarlalarda çalışırken seslendirdikleri iş şarkılarının formudur. Aynı zamanda kilise korolarında da bu formu kullanılmaktadır. Çağrı bölümü solo, enstrüman veya enstrüman topluluğu tarafından icra edilebilir, tamamen vokal olabilir ve bu seçeneklerin karışımı da olabilir. Devamında ise yanıt kısmı gelir. Bu bölümde çağrı bölümünü onaylayan veya zıt görüşleri bildiren ifadelerden oluşabilir. Örneğin Amerikan Blues gitaristi ve bestecisi B.B King şarkılarında çağrı kısmını sesiyle yapıyor, yanıt kısmını ise gitarı ile cevaplıyordu. Bu formun sadeliği ve dinleyici kitlesine fikir ve mesaj iletme özelliği sebebiyle farklı müzik türlerinde de bu forma yer verilmiştir. Örneğin Folk, Rock'n roll, Gospel, Pop ve Blues gibi (Tracy, 2004).

Şarkı örnekleri olarak "Can You Hear Me?" David Bowie (1975), "School Day (Ring Ring Goes the Bell)" Chuck Berry (1957), "Say it Loud – I'm Black and I'm Proud" James Brown (1968) (Archive, 2008; MasterClass, 2021) verebiliriz.

4.4.4. Blues müzik türleri

Müzisyenler dünya çapında farklı bölgelere seyahat ettikçe, kendi müzik türlerinin de yayılmasına sebep oldular. Farklı bölgelerde yaşayan insanların müziklerini benimsemesiyle birlikte hem popüleritesinin artmasına hem de birçok varyasyonun ortaya çıkmasına sebep oldular. İşte Blues müzik de farklı bölgelerde var olan enstrümanlara, sanatçıların kendi tarzlarında yorumlamalarına, onların kendi kültürlerine ve hatta mekanlara göre şekillendi ve birçok farklı tür ortaya çıktı.

Blues	Electric Blues	New Orleans Blues
Acoustic Blues	Gospel Blues	Piano Blues
Blues Rock	Harmonica Blues	Piedmont Blues
British Blues	Caz Blues	Power Blues-Rock
Canadian Blues	Jump Blues	Pre-War Blues
Chicago Blues	Louisiana Blues	Punk Blues
Country Blues	Memphis Blues	Rhythm And Blues
Delta Blues	Modern Blues	Soul Blues
Swamp Blues	Traditional Blues	Texas Blues

Şekil 4.6. Blues Müzik Türlerinin Listesi (Chosic, 2020)

4.4.5. Blues müzikte enstrümanlar

Başlarda acapella şeklinde söylenen Blues parçaları daha sonra enstrümanlarla icra edilmeye başladı fakat 19.yy. sonlarına kadar elektrik günlük hayatta kullanılmadığı için enstrümanlar akustikti. Gitar, armonika, kontrbas, mandolin, banjo, piyano gibi enstrümanlar Blues müziğin vazgeçilmezleriydi. Çoğunlukla enstrümanlar taşınabilir ve ucuzdu çünkü bu türde müzik icra eden insanlar alt sınıftandı ve müziklerini evde icra ediyorlardı (Toot Hill School, 2022).

Blues müziğinde en çok tanınan enstrümanlardan biri armonika'dır. Müzisyenler tek başlarına hem armonika çalarak hem de şarkı söyleyerek çağrı- yanıt formunu kendi başlarına icra edebilirdi. Enstrümanın özelliği belirli notaların perdesini sürekli olarak düşürebilmesiydi. Stevie Wonder ve Mick Jagger, Blues müzikten etkilenen ilham alan sanatçılardandır ve armonikayı iyi çalmaktadırlar (ASA, 2014).

Önceleri akustik gitar ile çalınan Blues daha sonra bir müzik türü olarak kendisinin de gelişmesinde büyük payı olan elektro gitar ile icra edilmeye başlanmıştır. Amplifikatörler ile ses seviyesi yükseltilebilmiş ve teknoloji geliştikçe bazı Blues müzisyenleri pedal kullanarak farklı tonlar yakalamaya başladılar bazı müzisyenler de sadece bir amfi yardımı

ile müziklerini icra ettiler. Gitaristler için günümüzde de halen kullanılan slide tekniği tıpkı vokallerde uygulanan glissando efektleri veya vibratoları gitarla seslendirme amacı ile kullanılmaktadır. Geçmişte müzisyenler cam şişelerin baş kısmını keserek yüzük ve serçe parmaklarına geçirir ve bahsi geçen efektleri yaratırdı. Şimdilerde seramik, metal ve çelik versiyonları bulunmakta. B.B King, Stevie Ray Vaughan, Jimi Hendrix, Jeff Beck, Eric Clapton ünlü Blues gitaristlerindendir (Catawiki, 2019).

Blues müzikte bas gitar veya kontrbas kullanılabilir. Yay ile çalınabilen kontrbas aynı zamanda yürüyen bas hatları oluşturabilmek için pizzicato adı verilen bir teknik olan parmakla çalma yöntemi ile icra edilebilir. Willie Dixon, Duck Dunn bas gitar ve kontrbas çalan ünlü Blues müzisyenlerindendir (Catawiki, 2019).

Banjo Afrika kökenli bir enstrümandır ve gövdesi tef benzeri 5 tellidir. 1800'lerin ortalarına kadar yalnızca siyahiler tarafından kültürel anlarda, danslarda çalınırdı. Geleneksel Caz müzikte ve Blues müzikte sıklıkla kullanılan bir enstrümandır (Ratzlaff, 2022).

Birçok müzik türünde kullanılan davul insanlık tarihinde bilinen en eski vurmali çalgılarından biridir. (Göktaş, 1998). Afrika müziğinin özünde bulunan davul Amerika'da bir dönem köleler arasında iletişim aracı olarak kullanıldığı için yasaklanmıştı. Fakat günümüzde sadece ritim eşliği değil solo partiyonları da olan bir müzik aleti olarak Rock, Blues, Caz, Elektronik gibi popüler müzik türlerinde kullanılmaktadır (Berendt, 2003). Willie Dixon, Howlin' Wolf, Eddie Taylor, Muddy Waters gibi ünlü Blues müzisyenlerle sahneyi paylaşan Samuel Julian Lay döneminin usta müzisyenlerinden biridir (The New York Times, 2022; PBS, 2022).

Piyano Caz ve Blues müzik türünde destekleyici başrolü oynar. Gerektiğinde eşlik eder ve şarkının melodisini çalarak öne çıkarır. Bir grup enstrüman içerisinde solo partiyonları da bulunmaktadır. Ray Charles en ünlü Blues şarkıcı ve piyanistlerinden biridir (Farrant, 2022).

Brass, yani pirinç enstrümanların rolü melodiler arasında dolgular oluşturup grubun diğer üyelerine eşlik etmektir. Müzik içerisinde bu enstrümanların da solo partiyonları bulunabilir. Saksafon ise pirinç ve ahşap karışımı bir enstrümandır. Diğer pirinç

enstrümanlardan daha geniş nota aralığına sahiptir. Curtis Ousley, Illinos Jacket, Willis Jackson dönemlerinin ünlü müzisyenlerindendir (Farrant, 2022; John, 2019).

Saksafon, pirinç ve ahşabın eşsiz bir karışımı ile oluşturulmuş olmasına rağmen, teknik olarak ahşap ailesine aittir. Bunun sebebi öncelikle bu cihazın ağızlığı pirinçten değil sazdan yapılmış olmasıdır. Ağızlık, sesin saklandığı saksafonun ana kısmıdır (John, 2019).

5. POPÜLER MÜZİK ŞARKICILIĞINDA KULLANILAN VOKAL TEKNİKLERİ

Günümüzde birçok farklı tarzda müzik türü bulunmakta. Bu müzik türlerini seslendirirken şarkıcıların uyguladığı vokal teknikleri bulunmaktadır. Ses rengi veya müzik tarzları farklı olsa da belli başlı egzersizler ile temel vokal teknikleri çalışılarak farklı tarzlarla kendi tınımızı ve ses rengimizi birleştirerek kendimize özgün bir tarz yaratabiliriz. Tüm dünyada müzik zevki veya türüne bakılmaksızın her şarkıcının öğrenmesi gereken vokal teknikleri bulunmaktadır. Her şarkıcı kendi enstrümanını yani sesini ve kapasitesinin farkında olup bu teknikler ile sağlıklı bir şekilde kendini geliştirerek sesine hacim ve karakter katabilir. Böylelikle hem farklı müzik türlerinde kullanılan tekniklere hâkim olup avantaj ve dezavantajların farkına varıp bu stilleri seslendirirken özgürce hareket edebilir. Donanımlı şarkıcılar, konuşurken veya şarkı söylerken farklı teknikler kullanarak stiller arası geçişler yaratırlar ve bu geçişleri mutlaka kontrollü bir biçimde gerçekleştirirler. Aksi halde seste beklenmeyen kesintiler, kısıklıklar fazla zorlama ve yanlış teknik sonucu kalıcı veya geçici ses tellerinde sağlık sorunları oluşabilir (Miller, 1986).

Bu sağlık sorunlarını önlemek için ilk başta belirtilen bedensel hazırlık, nefes egzersizleri, doğru ses üretimi ve tını denetimi ile bu vokal teknikleri üzerine çalışılmalıdır. Böylelikle kişi öğrendiği teknikleri kendine has fakat doğru biçimde yorumlayarak müzik yapma becerisini geliştirmiş olacaktır. 19. Yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Blues müzik, bugünkü çağdaş popüler müziğe de nüfuz etmiştir. Örneğin; Rock, Funk, R&B, Soul, Pop, Caz gibi (CVT Research Site, 2019). Bu sebeple bundan sonraki bölümde Blues müziği ve sonrasında popüler kültürle gelişen vokal teknikleri incelenecektir.

5.1. Bel Canto Tekniği

İtalyanca; güzel şarkı söyleme. Basit söyleminin aksine Bel Canto, kapsamlı ifadesiyle, yalnız temiz ton kalitesi ya da müzikalite ile karakterize edilmiş bir stili değil aynı zamanda pedagojik bir ses eğitimi ve ötesinde opera tarihine damgasını vuran bir dönemi kapsar (Kayabınar, 2006, s. 5).

Operada 19. Yüzyıl romantik dönemde doruk noktasına ulaşan bel canto tekniği virtüöz bir şarkı söyleme sanatı olarak tanımlanmakta, içeriğinde sesi zorlamadan ton oluşturmak, sesin parlaklığını, genişliğini ve esnekliğini baskı ve zorlama olmadan

kullanabilmek, doğru entonasyon, doğru nefes kullanımı, nüanslar ve süslemeler gibi uygulamaları ustaca oluşturmak için yapılan ve iyi bir şarkıcının edinmesi gereken nitelikleri kapsayan bir yöntemdi (Sabar, 2008).

Tarihi gelişimler bir yana bırakılacak olursa bel canto sistemi, teknik anlamda asıl olarak gırtlakta bölgesinde yani larinkste oluşan, diğer bir anlatımla, nefesin üzerindeki koordinasyon hareketinin yarattığı itici ses kuvvetine karşıt olan ses yoğunluğudur. Gırtlığın içerisinde oluşan nefes izolasyonu sonucunda ses ile okşanması, sesin diyafram ile desteklenerek nefesin üstünde söylenmesi (sul fiato), tonun doğal kuvvetlendirilişi ve özellikle konuşmanın alışılmış işleyişinden ayrılmış ancak iyi telaffuz edilmiş vokalizler bu tekniğin erken dönem idealleri olarak bilinir. Bu ideallerin ve teknik anlamdaki başarının yanında güzel şarkı söyleyebilme, aynı zamanda bir tür sanatsal ifade biçimidir. Duyguların sözlerle anlatımına uygun ses renkleri yaratma çabası, bu sanatın gelişim noktasıdır (Kayabınar, 2006, s. 5).

Bel Canto tekniğini uygularken, doğru ve güzel ses üretimi için bu teknikte benimsenmesi gereken birkaç önemli unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir; İtalyanca'da "sürdürülen" anlamına gelen Sostenuto yani nefes desteği ile, ünlü harflerin oluşumu ve rezonans oluşumu ile, İtalyanca bir sözcük olan "legato" yani bağlı anlamına gelen nüanslar ile ve son olarak anlaşılabilir artikülasyon uygulamaları ile bel canto tekniğinin temel uygulama prensiplerini yerine getirerek doğru biçimde uygulayabiliriz. (Erlichman, 2013, s. 3).

5.2. Nefesli Şarkı Söyleme (Breathy Singing)

Nefesli şarkı söylemek duygusal bir atmosfer yaratmak açısından iyi bir tekniktir. Sese derin ve buğulu bir karakteristik özellik katar. Nefesli şarkı söylemek ses eğitmenleri tarafından çoğu zaman doğru karşılanmaz hatta bu durumun ses tellerinde var olan bir sağlık probleminden kaynaklandığı düşünülebilir çünkü özellikle yüksek perdeden şarkı söylerken ses tellerine daha fazla hava gelir bu durum ses tellerinde kuruluk oluşmasına, baskıya ve tonun kaybolmasına sebep olur (Howard, 2006). Fakat uygun miktarda hava ses tellerinin sağlıklı biçimde bir araya getirir ve titreşerek ses üretmeye başlar. Nefesli şarkı söyleme yöntemini bir stil olarak düşünüp uygulamak istiyorsak şu adımları izleyebiliriz (Elaina R., 2019).

Rahat bir aralık tercih ederek egzersiz yapılmalı ve şarkı icra edilmeli. Örneğin konuşma aralığı çünkü orta tonlarda sesi zorlama olasılığı çok düşüktür.

- Egzersizleri uygularken sesli harflerin başında [h] ünsüzünü düşünürsek ve seslendirmeye bu şekilde başlarsak ses tellerine olabildiğince az baskı yapmış oluruz.
- Yumuşak fonasyon tercih edilip ses tellerinin birbirine yaklaşmasını olabildiğince yavaşlatarak oval bir açıklık oluşumu sonrası soluk vermeye devam ederek elde edilen basınç gittikçe artar, bu duruma bağlı olarak titreşimler artmaya başlar böylelikle ani ve sert baskı oluşturacak hareketler yerine yumuşak fonasyon oluşumu ile sağlıklı ses üretimi gerçekleşmiş olur (Töreyin, 2021, s. 139-140).
- Fonasyona başlarken ses oluşumunu kontrollü ve kademeli bir şekilde gerçekleştirmek için yardımcı bir diğer yöntem ise crescendo ve decrescendo ile hava basıncını arttırıp azaltma yöntemidir (Howard, 2006, s. 23).

Bu vokal tekniğini 21. Yüzyılın popüler müzik şarkıcılarından olan Billie Eilish'in sıkça kullandığını görmekteyiz. Örneğin; (Billie's bossa nova)

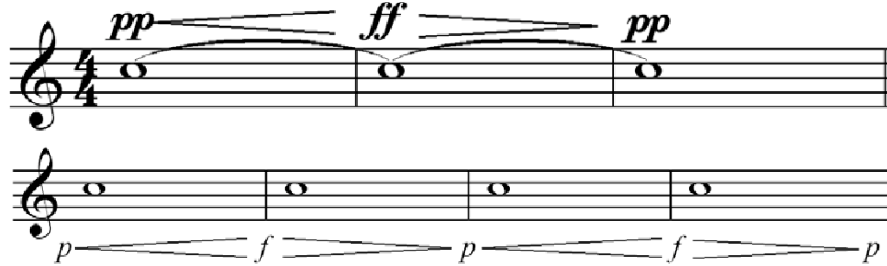
5.3. Kafa – Göğüs ve Mix Registerında Söyleme

Kafa veya göğüs registerında seslendirilen notalar ve bu notaların sınırları kişiden kişiye değişmektedir. Bu değişikliğin sebebi kişinin ses sisteminin yapısından ve özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Ses eğitimi alan bireylerin almayanlara oranla ses sınırları doğru eğitim ile geliştirilebilir. Bu sınırların gelişimi şarkıcıya şarkıyı seslendirme sürecinde geniş aralıklarda sesi rahat kullanabilme ve esneklik sağlar. Göğüs sesi günlük konuşma sesimize benzediğinden bu registırın kullanımını kafa sesine oranla daha rahat olacaktır. Ancak benzerlik olsa dahi göğüs sesini konuşmada olduğu gibi rasgele değil bilinçli ve doğru hava akışı ile kullanmak şarkı söylemede kaliteli ses üretimi ile sonuçlanacaktır (Töreyin, 2015, s. 124-126). Kafa sesini şarkıcının yüksek perdelerde zengin ve dengeli ses üretmesini sağlar. Yüksek perdelerdeki tiz seslerin oluşumu esnasında zorlanma, seste kırılma, çatlama duyuluyor ve gerginlik hissediliyor ise bu muhtemelen göğüs sesi baskın bir şekilde şarkı söylendiği anlamına gelir. Bu nedenle mixed yani kafa ve göğüs registırının karışımı ile şarkı söylemek oluşan problemlerin giderilmesine yardımcı olacak ve şarkıcıya iyi bir vokal tekniği sağlayacaktır (Ramsey Voice Studio, 2020).

5.4. Mezza Di Voce

16. yüzyılda Barok dönemde süsleme biçimi olarak ortaya çıkan mezza di voce daha sonra sesin güçlenmesi ve denetim üzerine etkili bir yöntem olduğu anlaşılınca, bel canto şan ekolünde kullanılan bir teknik haline gelmiştir. Sese güç ve esneklik kazandıran bu teknik farklı nüanslarla pratik yapılarak gerçekleştirilmektedir. Pratik yapılırken ses ile pianissimo seviyesinde başlar, fortissimo'ya kadar yükselir ardından pianissimo'ya geri dönerek alıştırmalar yapılır. Nefes tekniğini de geliştiren mezza di voce tekniği register geçişlerini doğru biçimde oluşturmada etkilidir. Manuel Garcia, mezza di voce egzersizlerinin göğüs, kafa register geçişleri sırasında oluşabilecek ses farklılıklarını önleyerek bu seslerin birbirlerine karışmasına yardımcı olacağını belirtmiştir (Stark, 1999).

Aşağıdaki egzersizleri herhangi bir ünlü ile çalışılabilir. İlk alıştırmada ses olabildiğince yumuşak başlangıç ile önce crescendo sonrasında decrescendo nüanslarıyla çalışılmalıdır. Çalışmanın tekrarları güç, hacim değişiklikleriyle tekrarlanabilir (Miller, 1986, s. 171-172; Töreyin, 2021, s. 177-178).

Şekil 5.1. Nüans Egzersiz Şeması (Semantic Scholar, 2005)

5.5. Appoggio Vokal Tekniği

“Appoggio hem solunum hem de gırtlak seviyesindeki birkaç kas grubu arasındaki dengeye atıfta bulunur.” (Stark, 1999)

Şarkı söylerken tiz notalara ulaşmaya başladığımızda larinks yükselme eğilimi gösterir. İtalyancada “destek” anlamına gelen appoggio tiz notaları desteklemek için iyi bir tekniktir. Evrensel olarak kabul gören bu tekniği İtalyan okulu hem rezonans hem de nefes için kullanmaktadır. İlk olarak bu tekniği İtalyan şan pedagogu Francesco Lamperti Guida Teorico-Pratica-Elementare (1864) eserinde tanımlayarak literatüre kazandırmıştır.

Appoggio tekniği ile şarkı söylemek tüm pes ve tiz notalar için geçerlidir. Nefesi tutarak fazla havanın akciğerlerden kaçışını önleyerek doğru notanın seslendirilmesini sağlar (Lee, 2018).

Ana fikir sessiz nefestir. şan için kullanılan nefes teknikleri arasında en zararsız olanlardandır. Uygularken diğer tekniklerde olduğu gibi, bazı imgelemelere ve tanımlamalara ihtiyaç duyarız. Örneğin appoggio için “şarkı söylerken nefes alma işlemeine devam ediyormuş gibi hissetmek” veya “öksürme esnasında alt karın kasının dışa doğru itilmesi deneyimi” gibi (Voice Science Works, 2022).

Appoggio solunumu esnasında dikkat edilmesi ve uygulanması gerekenler;

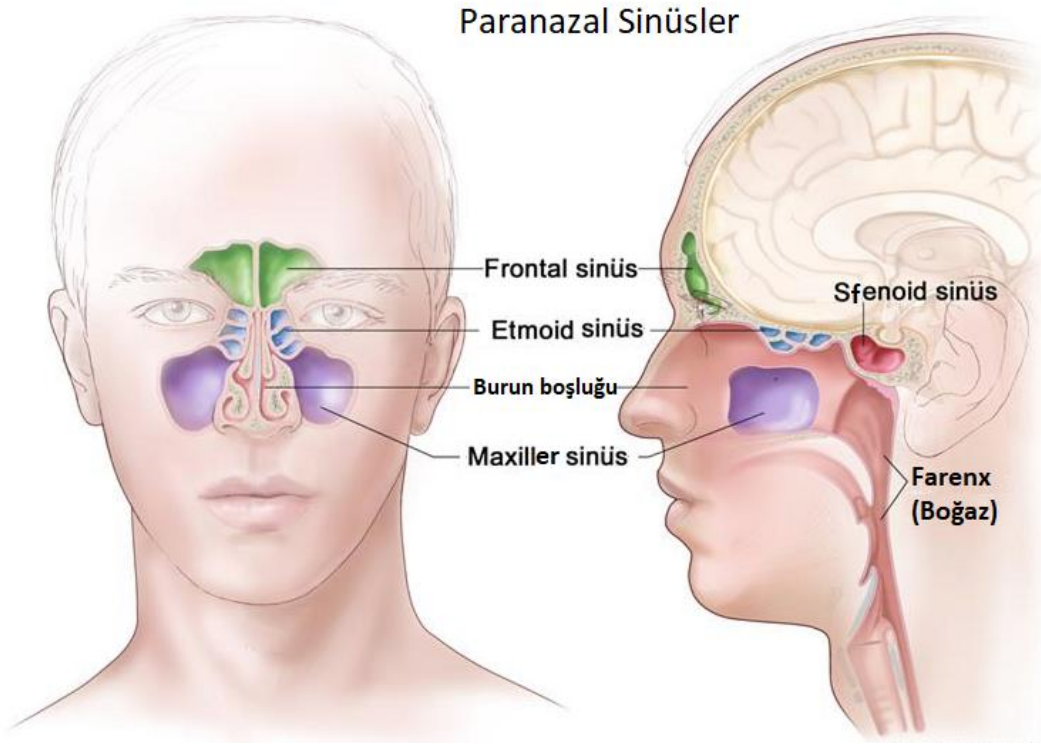
- Göğüs ve göğüs kafesinin geri tepmesinden kaçının.
- Nefes almadan önce göğüs kafesi dik konuma getirilmeli.
- Karın bölgesinin enine doğru, bilinçli bir biçimde karın ve göğüs kafesine nefes alınmalı.
- şarkı söyleme sırasında, alt göğüs kafesi genişletilmeli ve genişletme esnasında alt karından destek alınmalı.

Bu uygulamalar mümkün olduğunca kaburga, göğüs ve karın kaslarının uzun süre geniş kalmasını sağlayacak böylelikle şancıya daha uzun, güvenilir hava desteği, stabilite genel olarak iyi bir nefes yönetimi sağlayacaktır (Han, 2018; Alcorace, 2020).

5.6. Belting Vokal Tekniği

Belting, sesin güçlü ve yoğun bir biçimde üretilmesine sebep olan bir tekniktir ve bu teknik yoğunlaştırılmış konuşma sesinden türetilen bir tür ses kalitesinin tanımı için kullanılabilir. Folk, Pop, Caz, Blues, Soul, Rock ve müzikaller dahil olmak üzere popüler müzik türlerinin icrasında sıkça rastlanır. Tekniği uygularken tiz tonlar açık ve parlaktır. Bu parlaklık daralmış ariepiglottik kıvrımlar, hafif yükselmiş gırtlak pozisyonu ve daralmış bir farenks olmak üzere ses yolunun biçiminden kaynaklanmaktadır. Registerlar arasında mutlaka yumuşak geçişler sağlanmalıdır. Ağız, kafa ve çene pozisyonu bu geçişler esnasında önemli rol oynar. Ağız gülümser bir biçimde yatay şekilde konumlandırılmalıdır. Böylelikle gerekli olan rezonansı ön tarafta gerçekleştirebiliriz (Jennings, 2014; SingWise, 2020).

Rezonans boşluklarının üst kısmı yani paranasal sinüsler, burun boşluğunun her iki kısmında bulunan hava sinüsleri ve frontal sinüslerin olduğu bölgelerin doğru kullanımı sonucu sağlıklı bir belting tekniği elde edilir. Fakat bahsedilen yerlerde ses yerleşimini uygun bir biçimde sağlamazsak tınıda bozukluk gerçekleşir ve ses çığlık sesine benzer bir biçime dönüşebilir (Bonin, 2009, s. 13).

Şekil 5.2. Burun Boşluğu Görüntüsü (Babademez, 2022)

Yelken' e göre, Pop müzik tarzında söyleyen şarkıcılar belting tekniğini kullanırlar. Belting tekniği ile üretilen ses genel ifadeyle nefesin basınçla desteklenerek larinks'in kalkması ve tiz perdelerde pürüz olmadan ve güçlü bir biçimde sonlandırılmasıdır. Vibrato ise genellikle uzun süren perdelerin sonlandırılma aşamasında kullanılır. Belting tekniği uygulanacak ise, solunuma ve boyun kaslarının gerginlikten uzak, serbest olmasına dikkat edilerek gerçekleştirilmesine önem gösterilmelidir. Aksi halde sağlıksız kullanım sonucu nodül vb. ses sağlığı problemlerinin oluşmasına neden olabilmektedir (Yelken, 2022).

Rachel Lebnon ise başarılı bir biçimde belting yapan şarkıcıların rezonans oluşumunu gırtlığa baskı kurmadan dişlere doğru yönlendirerek sağladığını, böylelikle gırlakta ve boyunda baskı olmadan doğru biçimde belting yapılabildiğinden bahsetmiştir (Jennings, 2014).

Sağlıklı ve doğru belting sadece göğüs registerından şarkı söyleyerek oluşmaz. Göğüs ve kafa sesi karışımıyla gerilimden uzak doğru bir postür ile gerçekleşir. Özellikle hizalanmış göğüs kafesi ve kafa ile çene içeride ve aşağıya hizalanmış, bademciklerin görüleceği şekilde boğaz açık tutulmalı bunun sebebi dili doğru konumlandırmaktır. Dilimiz aşağıya doğru indiğinde gırtlakta sıkışma olur bu durum da hava basıncının artışıyla kontrol sahibi olunabildiği anlamına gelir. Dilin arkası aşağı doğru indiğinde ve yumuşak damak kaldırıldığında daha güçlü belting elde ederiz fakat dilin bu hareketini özellikle şarkı söylerken uygulamak zordur ancak zamanla yapılan egzersizler sayesinde kas hafızasına yerleşerek uygulaması daha kolay hale gelir. Boyun ise bu esnada bir duvara yaslanır gibi düz, omuzlar rahat geride ve aşağı hizalanmış, pelvis içeri doğru sıkıştırılmış ve kalçayı yukarı çekerek konumlandırılır ve son olarak ayaklar kalça hizasında durur, böylece belting için doğru beden duruşu sağlanmış olur. Göğüs bölgemizdeki gerginliği boyun, boğaz ve çeneden uzaklaştırmamıza yardımcı olabilecek bir diğer teknik olan apoggio alıştırması faydalı olacaktır (McGlashan, Thuesen & Sadolin, 2017).

5.6.1. Belting egzersizleri

Güçlü bir göğüs sesi ile belting için [ni] hecesi ile başlayıp [a] ünlüsü ile beşli aralığı ile egzersize başlayabiliriz. Bu uygulamayı mutlaka geniş ve derin bir gırtlak pozisyonu, açık bir çene ile gerçekleştirmeliyiz. Geniş ve derin bir gırtlak pozisyonunu sağlamak için esnediğinizi hayal edin. Gırtlakta baskı hissettiğinizde ise egzersizi durdurun (Sadolin, 2008).

Şekil 5.3. Belting Egzersiz 1

Bu egzersizi önce kısa versiyonu ile daha sonra bir oktav yukarısına çıkarak gerçekleştirebilirsiniz. Bir oktav üste gelindiğinde orta menzil yani göğüs sesine kafa sesimizi de dahil etmemiz gerekir ve yüksek tonları olabildiğince hafif seslendirmemiz gerekir (Bonin, 2009, s. 55-57).

Bu egzersizi ise göğüs ve kafa beltingi için gerçekleştirebiliriz. [e] ünlüsü ile [ng] vokalinin olduğu yumuşak damak düşünülerek maskede uygulamalıyız. Aşağıdaki örnekte kontrollü bir şekilde tizleşip pesleşerek egzersizi gerçekleştirebiliriz (Sono School Of Music, 2017).

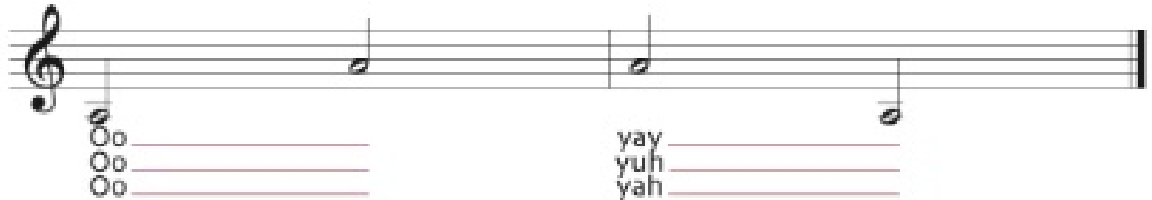
Şekil 5.4. Göğüs ve Kafa Beltingi Egzersizi 2

Bu egzersizi uygularken diliniz damağınızda konumlandırılmalıdır.

Şekil 5.5. Egzersiz 3 (Byrne, 2020)

Bu egzersiz sırasıyla kafa sesinden belting tekniğine geçiş için uygulanabilir.

Şekil 5.6. Kafa Sesi İle Belting Egzersizi (Byrne, 2020)

Belting tekniğini en çok uygulayan sanatçılar arasında Aretha Franklin, Whitney Houston, Jennifer Hudson, Celine Dion'u sayabiliriz.

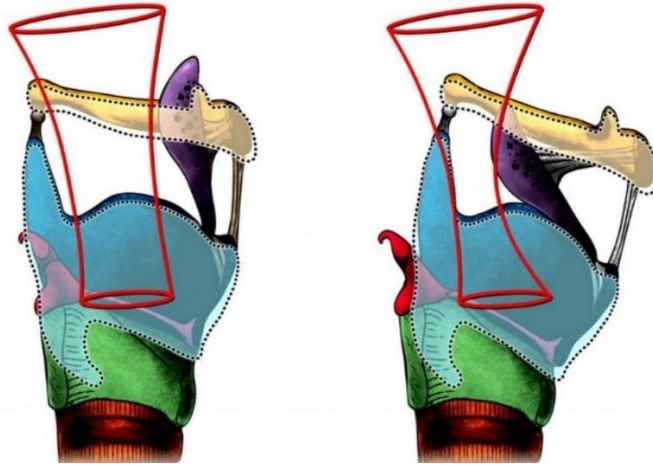
Belting tekniğinin kullanıldığı parçalar;

- Jennifer Hudson- And I Am Telling You
- Aretha Franklin- Think
- Celine Dion – My Heart Will Go On
- Whitney Houston – How Will I Know
- Beyonce – Love On Top

- Aretha Franklin – Natural Woman
- Etta James – All I Could Do Was Cry

5.7. Twang Vokal Tekniği

Twang vokali bilimsel olarak tanımlamak gerekirse tiroid kıkırdağının eğilmesi ile karakterize edilir. Bu eğilme ses tellerinin hemen üst kısmında bulunan epiglotun aşığı doğru inmesiyle ve epiglottik huninin daraldığı bir reaksiyon yaratır ve bu daraltma bize sesi yükseltmemizde yardımcı olur (The Vocalist Studio, 2017).

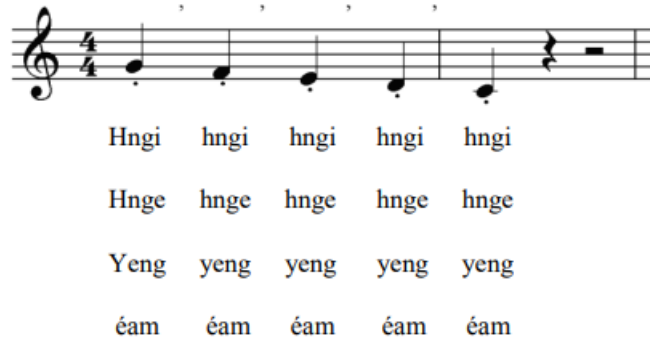
Şekil 5.7. Epiglottik Huni Görseli (The Vocalist Studio, 2017)

Twang sese parlaklık, netlik, ses üretiminde kolaylık ve zorlanmadan sesi gürleştirme gibi faydalar sağlar. Twang sesin daha az güç harcayarak, daha net ve gür duyulmasını sağladığı için hem hipofonksiyonel hem de hiperfonksiyonel ses bozukluklarının düzeltilmesinde kullanılmaktadır (Uçman Karaçalı, 2012, s. 91).

Twang, eğitimle ve zamanla oluşturulup geliştirilebilen bir tekniktir. Uygulaması doğru biçimde yapıldığında twang ses tellerindeki gerginliğin hafiflemesine ve ses tellerinin korunmasına yardımcı olur. Örnek olarak bir su hortumunu düşünecek olursak suyun çıktığı bölümü baskı uygulayarak daralttığımızda suyun daha hızlı fışkırdığını görürüz işte ses telleri için de bu şekilde düşünürsek twang tekniğiyle hem ses telleri daha az iş yapmış olacak hem de odaklanmış, daha güçlü ve hacimli bir ses üretimine yardımcı olabilecektir (CVT UK, 2020).

Twang tekniğini geliştirmek için en iyi [e] ünlüsü (“sel” kelimesini telaffuz ettiğimiz biçimde geniş) ve [i] ünlüsünü egzersizlerde kullanabiliriz çünkü dilimizin şekli ağız içinde üst damağımıza ve azı dişlerine doğru konumlanacağı için epiglottik huninin sıkılarak doğru ses oluşumuna sebep olacaktır.

Problemlü ünlüler ise [a] ve [o] harfleridir. Bu ünlüler dilin arkasını aşağı çekeceği için epiglottik huninin tınısının kaybolmasına neden olacaktır. [o] ünlüsünü “lodos” kelimesini seslendirdiğimiz biçimde [a] ünlüsünü “laf” kelimesindeki gibi geniş açık düşünürsek bu şekilde tekniği uygulamak daha kolay olacaktır. Egzersizlerde kromatik bir şekilde peslerden tizlere alıştırmalar yapılabilir (CVT Research Site, 2019).

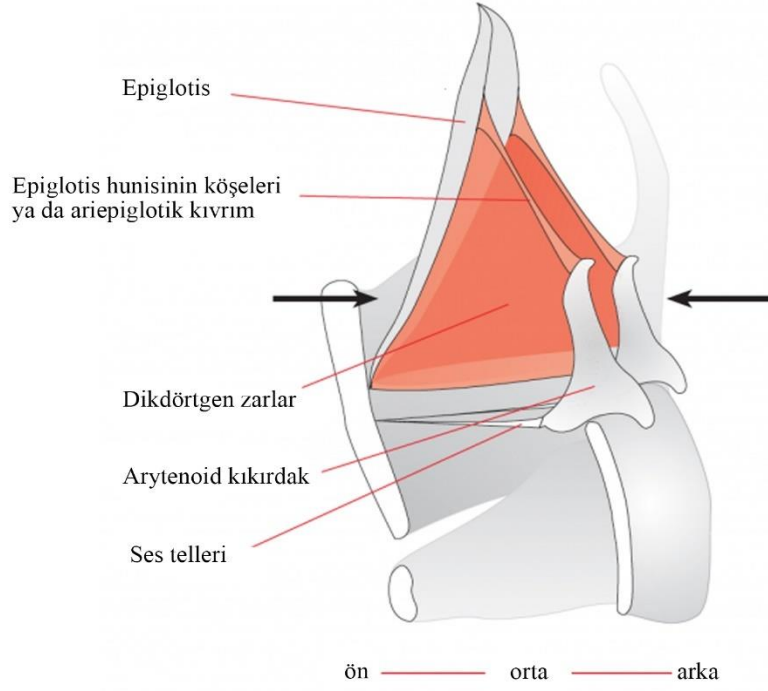

Hngi hngi hngi hngi hngi
Hnge hnge hnge hnge hnge
Yeng yeng yeng yeng yeng
éam éam éam éam éam

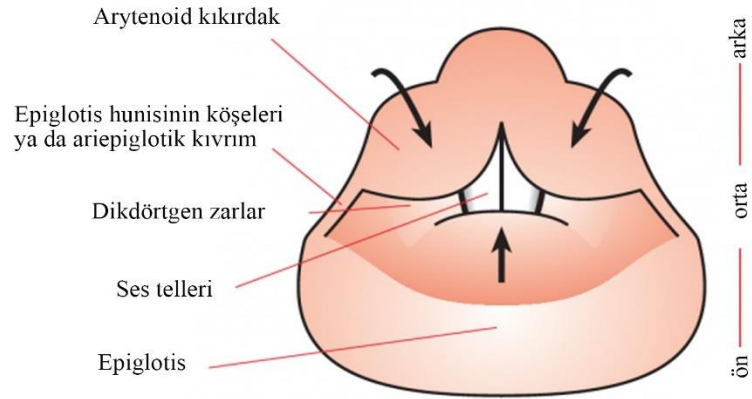
Şekil 5.8. Twang Uygulama Egzersizi

Yukarıdaki twang uygulama egzersizlerinde (éam hariç) ağza başparmak girecek kadar açılmalı, çene sabit şekilde pozisyonunu koruyarak egzersiz boyunca aynı pozisyonda açık kalmalı ve sadece dil hareket etmelidir (Uçman Karaçalı, 2012, s. 91).

Epiglotis Tüneli'nin yandan görüntüsü

Epiglotis Tüneli'nin üstten görüntüsü

Arytenoid kıkırdak, epiglotis'in alt kısmına yaklaştıkça ses daha titreşimli hale gelir

Şekil 5.9. Epiglotis Tüneli Yandan ve Üstten Görünümü (CVT Research Site, 2019)

5.8. Growl ve Raspy Ses (Hırıltılı ve Boğuk) Tekniği

Bazı popöler müzik türlerinde klasik müzik ekolünün aksine temiz ve dengeli bir tonla şarkı söylemek her zaman tercih edilmeyebilir. Pop, Caz, Blues, Gospel, Rock türlerinde olduğu gibi. “Growl” yani hırıltılı, “raspy” yani boğuk sesler için vokal tekniği birçok müzik türünde şarkıcılar tarafından kullanılmakta. Bu teknikler şarkıcıya şarkı sözlerini ifade biçiminde, dinleyiciye duygu durumunu yansıtmakta çeşitlilik yaratmak için kullanılabilecek bir yöntemdir. Fakat growl veya raspy tekniğini doğru uygulamak çok fazla pratik yapmayı gerektirir ve mutlaka sınırlı sürelerle ve bir eğitmenin gözetimi altında yapılması daha sağlıklı olacaktır aksi halde ses tellerinde ciddi ve kalıcı hasar oluşabilir (CVT Research Site, 2019).

Bu teknik de diğer birçok teknik gibi doğru nefes kullanımı ile gırtlakta ve ses tellerinde baskıdan uzak uygun vücut postürü ile gerçekleştirilmelidir. Hava akımı ve ses tellerinin titreşiminin kombinasyonu ile insan sesinde distorsiyon etkisi yaratır ve hırıltılı sesin gerçekleşmesi esnasında epiglot geriye doğru eğilir ve neredeyse ses tellerini kaplar bu durumun sonucunda hırıltılı ve boğuk ses efekti meydana gelir. Distorsiyon etkisi sahte vokal kıvrımların titreşmesiyle oluşur. Sahte vokal kıvrımlarının görevi öksürme yutkunma esnasında istenmeyen maddelerin solunum yollarına girmesini önlemektir bu nedenle sıkışarak konumlanır. Fakat sahte vokal kıvrımları gerçek vokal kıvrımları kadar esnek ve mukusa sahip değildir. Bu sebeple gerçeği kadar hızlı ve hassas titreşmediği için bozuk bir ses oluşumu gerçekleşir. Bu durum seste metalik bir efekt yaratır (Hu, Zhu, Luo, Gao & Yang, 2010).

Bu tekniği en çok kullanan sanatçılar; Louis Armstrong, James Brown, Whitney Houston, Beyonce, Tina Turner ve Tom Waits (Molly’s Music, 2020).

5.8.1. Growl ve raspy tekniğini uygulama egzersizleri

Öncelikle eğer sesiniz yorgun veya pürüzlüyse bu tekniği uygulamaktan kaçınmalısınız.

1. Temiz bir ton ile tek bir notayı [yee] hecesiyle seslendirerek başlayın.

Şekil 5.10. Grown ve Raspy Tekniğini Uygulama Egzersizleri (Stoloff, 2003, s. 9)

2. Bir sonraki adımda baskıyı biraz daha arttırarak fısıldamadan nefesli ses ile seslendirin.
3. Daha sonra 5’li aralıklar ile tiz veya pes notaları seslendirerek pratik yapılabilir fakat kişi kendi doğal ses aralığında denemelidir ve çalışmaya başlamadan önce mutlaka ısınma egzersizleri yapılmalıdır (Mann, 2022; Youtube, 2018).

5.9. Voice / Cry Break

Cry break birçok popüler müzik türünde hüznün, keder, acı gibi ifadeler duygusal ifadeleri yansıtmak için kullanılan tekniktir. Şarkıya başlarken genellikle cümle başında göğüs registerından kafa registerına geçişte tınlayan ağlamaklı ve konuşma benzeri çatlayan bir ses şeklinde duyulur. Bu vokal tekniği özellikle Blues türünün yapısı bakımından vazgeçilmezdir. Amerikalı Soul, Blues ve Caz şarkıcısı Etta James ve “All i could do is cry” parçası bu tekniğe iyi bir örnektir. Bu teknik yükseltilmiş gırtlak pozisyonu inceltilmiş ses telleri üzerine üretilir (Sonic Dictionary, 2022).

Ses tellerinin uzaması ve incilmesi sonucunda kafa sesimize normalden çok daha hızlı ve yumuşak bir biçimde geçiş sağlayabiliriz. Duygusal durumların ifadesinde vücut, içgüdüsel bir refleks ile bu moda geçiş sağlayabilmektedir. Bu nedenle teknikte ustalaşmak, şarkıcıya kendini ifade edebilme ve dinleyiciye duyguları geçirme anlamında yardımcı olacaktır. Şarkı söylerken icrası süreklilik gerektirmediği için imgeler veya taklitler ile kas hafızasına alınabilir. Direkt şarkı söylerken değil öncelikle konuşma pozisyonunda tıpkı bir bebeğin ağlamasını taklit ederek pratik yapabiliriz. Ardından farklı notalar üzerinde pesten tize veya tizden pese doğru nefes desteği ile uygulayabiliriz (The Vocalist Studio (TVS), 2017).

5.10. Riffs & Runs

Melisma veya bir diğere ifade ile “riff and runs” olarak bilinen bu vokal tekniğı çok fazla pratik ve denge gerektirir. Riff tekrarlanan bir melodik fikirden oluşur. Run ise genellikle pentatonik gamlardan oluşan spontane bir biçimde yaratılan notalar arasındaki geçişi ifade eder. Hızlı perde geçişleri ve süslemeler için en iyi pratik Blues gamlarında pratik yapmaktır. Aynı zamanda iyi bir müzisyen olmanın gerekliliklerinden olan doğaçlamalar için, scat vokallerini geliştirmek için bu teknik iyi bir seçenektir. R&B, Gospel, Rock, Caz ve Pop müzik türlerinde sıklıkla karşılaştığımız bu teknik birçok ünlü ismin stilinde imzası haline gelmiştir (Lenz, 2003).

Aretha Franklin, Kurt Elling, Christina Aguilera, Jessie J, Beyonce en iyi örneklerindedir.

5.10.1. Riffs & Runs tekniğini uygulama egzersizleri

- Öncelikle kendi ses aralığınıza uyan çok tiz veya çok pes olmayan bir parça tercih ederek ses tellerinizi zorlamadan yavaş tempoda egzersize başlayın.
- Tempoyu arttırarak pratik yapmaya devam edin. Tempoyu takip etmek için metronom ile çalışmak kontrollü ilerlemenize yardımcı olabilir.
- Şarkının tonundaki pentatonik ölçekten notaları seçerek alıştırımlar yapın. Örneğin La majör. (La, Do, Re, Mi, Sol ve oktav La).

Şekil 5.11. La Majör Oktav Alıştırma Görseli

- Pentatonik dizilerde çeşitlilik yaratmak için tizlere veya peslere hareket eden notalarda değişik kombinasyonlar oluşturun.
- Bazı notaların sürelerini kısaltarak veya uzatarak ritmik çeşitlilikler yaratın.
- Notaları [a], [e], [o] ünlüleriyle seslendirin (Ramsey Voice Studio, 2020; Stancato ve Rising, 2021).

- ŞARKI ÖRNEKLERİ;
- Aretha Franklin- Jump To It
- Whitney Houston- I Will Always Love You
- Aretha Franklin- Amazing Grace
- Alicia Keys- If I ain't got you

5.11. Scat Vokal Tekniği

Bu teknik çoğunlukla Caz m¼zik t¼r¼nde kullanılan bir vokal tekniğidir. Melodi ¼zerine doğaçlamalarla uygulanan anlamlı kelimeler içermeyen, duygusal ifadeler barındıran anlamsız bir veya birden fazla hece kullanımı Şeklinde gerçekteŐir (Britannica, 2022).

Scat vokal tekniğini öğrenmenin ve uygulamanın en kolay yolu dinlemek ve çeşitli alıŐtırmalarla tekrar tekrar uygulamaktır. Özellikle ritim, hece ve artik¼lasyon bu teknik için önemli unsurlardır. D¼zenli olarak arpej ve gam söyleme alıştırması yapmak fayda sağlayan başka bir y¼ntem olacaktır. Pop¼ler bir Caz parçasını seçerek, melodileri ve s¼zleri ezberlemek daha sonra s¼zler yerine heceler ile melodiyi tekrar tekrar seslendirmek, Şarkının ritminde ufak deđiŐiklikler yapmak hatta Şarkının orijinal melodisinden uzaklaŐarak kendi özg¼n melodik varyasyonlarımızı oluşturmak, çağrı yanıt formu ile pratik yapmak da faydalı olacaktır ç¼nk¼ çağrı yanıt için özel bir hazırlık ve deneyime ihtiyaç yoktur. Dinlediğiniz Şarkıcının c¼mle bitimlerinde aynı c¼mleyi tekrar ederek çalışmak yeterli olacaktır. (Weir, 2015). ¼nl¼ trompetçi ve Caz Şarkıcısı Louis Armstrong'un 1926'da kaydettiği “Heebie Jeebies” kaydı, scat hece kullanan ilk önemli Őarkılardan biridir. Ayrıca Ella Fitzgerald, Kurt Elling, Sarah Vaughan scat vokalleri sıklıkla kullanan Őarkıcılardandır (MasterClass, 2022; Stoloff, 2003).

5.11.1. Scat vokal tekniği uygulama egzersizleri

Aşağıdaki egzersiz farklı hece kombinasyonları ve ritimlerle çalışılabilir.

doot doot doot doot doo - ya doo - ya doo - ya doo - ya
dot dot dot dot da - ba da - ba da - ba da - ba
bop bop bop bop dee - va dee - va dee - va dee - va

doo - ba - da doo - ba - da doo - ba - da doo - ba - da dool - ya dool - ya dool - ya
dee - ba - da dee - ba - da dee - ba - da dee - ba - da deel - ya deel - ya deel - ya
dee - ba - da dee - ba - da dee - ba - da dee - ba - da deel - ya deel - ya deel - ya

Şekil 5.12. Scat Vokal Tekniği Uygulama Egzersizleri (Weir, 2015)

DA DU DAY DA DU DAY BU DA DU DU DAY SA DU DN DU SA DU DAY

DA DU DA SA DU DAY SA DA SA DU DAY SA DU DAY SA DU DA DU DAY

DU DA BU DA DU DN DU DA DAY DU DA SA DU DA DAY SA DU DA

Şekil 5.13. Scat Vokal Tekniği Uygulama Egzersizleri 2 (Stoloff, 2003, s. 12)

PENTATONIC SCALE EXERCISES

1

(OU)

2

DU WE DA SA DE YA DA SA DU WE DA SA DE YA DA SA DU WE DA SA DU WE DU DN DU WE DU DN DDM

DE YA DU DN DU WE DA SA DE YA DU DN DU WE DA SA DE YA DU DN DE YA DA SA DU WE DU DN DDM

3

DU WE DA SA DE YA DU DN DE YA DU DN DU WE DA SA DE YA DU DN DE YA DU DN DE YA DU DN DDM

DE YA DU DN DU WE DA SA DU WE DA SA DE YA DU DN DU WE DA SA DU WE DA SA DE YA DU DN DDM

Şekil 5.14. Pentatonik Ölçek Egzersizi (Stoloff, 2003, s. 29)

5.12. Doğaçlama (Improvisation)

Klasikten günümüz popüler müziğine dayanan pek çok müzik türünde, enstrümantal ve vokal doğaçlamalarının yeri oldukça fazladır. Uygulamaya gelince, fazlaca teknik ve teorik bilgi içeren doğaçlama stilini müziğe dahil etmek için beş önemli sebepten bahseden Scott, (2007) sıralamayı şu şekilde yapmıştır; Doğaçlamanın yaratıcılığı ve müzikal ifadeyi teşvik etmesi, teknik becerileri, işitsel becerileri ve müzik okuma yeteneğini geliştirmesi, tarihi ve kültürel özelliklere sahip olması, müzikal sosyal etkileşimi teşvik etmesi ve müzikal becerilerin değerlendirilmesine yardımcı olması (Chandler, 2018; Scott, 2007).

Bu nedenle müzikal anlamda gelişmek ve kendi özgün stilimizi yaratmamıza yardımcı olacak doğaçlama tekniğini geliştirici çalışmalar yapmalıyız. İlk olarak teorik çalışmalar yaparak armoni, tonalite ve tonal değişiklikler (komşu tonlar gibi), ritmik yapılar, kadanslar, gam ve arpejler gibi temel müzik konularını öğrenmeliyiz (Becker, 2022).

Daha sonra vokal veya enstrüman açısından ilgimizi çeken, tekniğinde ustalaşmış profesyonel müzisyenlerin performanslarını ve stillerini analiz ederek birkaç melodik veya lirik fikri kendi müzikal fikir ve ifadelerimizle harmanlayıp geliştirebiliriz. Ella Fitzgerald, Billie Holiday, Bessie Smith, Louis Armstrong ve Sarah Vaughan doğaçlama teknikleriyle ünlü müzisyenlere örnektir. Caz, Funk, Rock, Soul ve Blues müzik türleri doğaçlama bakımından pratik yapmaya müsait müzik türlerindedir. Özellikle oktav alıştırmaları, Blues majör ve minör pentatonik gamları pratik yaparak doğaçlama becerileri geliştirilebilmektedir (Improvising Music, 2020).

5.13. Müzikal ve Lirik İfade (Phrasing)

Her sanat formu gibi sanatın icrasında temel amaç duyguların sanatçıdan hedeflenen kitleye sanatı aracılığı ile geçmesidir. Sanat formu kendi içerisinde sanatçının mesajını taşır ve iletir. Şarkı söylemek söz konusu olduğunda ise bu mesajın doğru iletilebilmesi ancak düzgün bir diksiyon ve doğru “cümleleme” ile oluşur. Cümleleme kimilerine göre bir şan tekniği olarak kabul görmese de şarkı söyleme formu içinde estetik bir unsur olarak görülmüştür (Elliott, 2007, s. 97).

Cümleleme müzikte figür, motif veya pasajlardan oluşan cümleyi ve icra edilen parçaya uygun duyguyu yansıtarak ifade etmek olarak tanımlanabilir. Bu tekniğin doğru kullanımı şarkının dinleyici tarafından açıkça anlaşılmasını sağlayabildiği gibi şarkı sözlerinin dinleyici tarafından tekrarlanması, dinleyicinin eser ile bağ kurabildiğini gösterir (Bernhard, 2002, s. 22)

Sesin güzelliği doğuştan gelmesine rağmen doğru tekniklerle geliştirilmesi sanatçının globalleşen müzik endüstrisinde fark yaratmasını sağlar. Cümleleme tekniğini ve üslubu doğru kullanan bir şarkıcı veya şarkıcı adayı diğer şan tekniklerini de doğru uyguladığı takdirde kendi tarzını ve benzersiz stilini oluşturabilir. Bu farkı yaratmak için kullanılması gereken cümleleme tekniğini doğru şekilde öğrenmektir. Müzikal ifadeler hikâye anlatmak gibidir bu nedenle üslup ve nüanslar teknik bilgiler kadar bir şarkıcı veya adayı olarak kendimizi geliştirmemiz gereken büyük önem arz eden bir noktadır. İster kendi bestemiz ve sözlerimiz için ister bir başkasının eseri için olsun mutlaka çalışmaya başlamadan birkaç sorunun cevabını aramalıyız (Toft, 2004).

- Şarkıdaki hisler ve duyguların çıkarımını nasıl yaparım?
- Sözleri ifade ederken nasıl hissedilmiş? Ben nasıl hissetmeliyim?
- Şarkıyı icra ederken hangi bedensel ifadeleri kullanmalıyım?

Daha sonra nefes yerleri, tempo, kelime vurguları üzerinde çalışarak etkileyici bir ifade ve performans inşa etmeliyiz. Bu konuda 20. yüzyılın en etkili şarkıcılarından Caz'ın kraliçesi olarak bilinen Ella Fitzgerald, net tonu, mükemmel diktesi ve etkileyici doğaçlama becerileri ile vokal ifadeleri açısından örnek alınabilecek usta bir yorumcuydu (Palavacini, 2015).

5.14. Vokal Modları

Sadolin vokal modlarını şu şekilde tanımlar “Sesimizi bir araba, vokal modlarını da bu arabanın vitesi olarak düşünelim. Ancak doğru vites ile araba düzgün bir şekilde hareket edebilir. İşte şarkı söylemek de örnekte olduğu gibi ancak doğru pozisyonda ve doğru destek ile engel olmaksızın gerçekleşir” (Sadolin, 2000, s. 76-78).

5.14.1. Neutral (doğal- nötr) mod

Metalik olmayan doğal bir tekniktir. Yumuşak bir karaktere sahip tıpkı ninni söylerken olduğu gibi nefesli sese zarar vermeden uygulanan bir teknik. Genellikle çok sessizden (pp) orta ses (mf) düzeyine kadar kullanılabilir bir hacme sahiptir. Daha yüksek ses seviyelerinde uygulanacaksa (ff) gibi sıkıştırılmış nötr tekniği ile elde edilebilecektir. Sıkıştırılmış nötr günlük yaşantımızda sese hava eklemekten sessizce konuştuğumuz sırada gerçekleşir. Uygulama esnasında açık gırtlak pozisyonu, dudaklarda ve çenede baskıdan kaçınmak çok önemlidir. Bu modda tüm sesli harfler kullanılabilir. (Sadolin, 2000, s. 80).

5.14.2. Yumuşak kapanışlı nötr mod

Daha zayıf karaktere sahip olan bu moddur ve (mf) elde edilebilecek en gcl ses düzeyidir. şarkı söylerken özellikle mikrofonu yakınına tutulmalıdır. Nefes nefese duyulabilecek karakterde seslerin tanımına uyar (Sadolin, 2000, s. 81). Sıklıkla bu modu kullanan sanatçılar; Marilyn Monroe, Sarah Vaughan ve Sade.

5.14.3. Sıkıştırılmış nötr mod

Bu modda ses nefesli değil daha net duyulmaktadır. Yumuşak nötre göre daha gcldr. Ses oluşumunu gerçekleştirmek için ses tellerinin daha sıkı bir biçimde kapatılması gerekir ve bunu uygularken mümkün olduğunca hassas bir biçimde gerçekleştirmek gerekir (Sadolin, 2000, s. 82).

5.14.4. Curbing (frenleme) modu

Frenleme tekniği yarı metalik bir moddur. Karakterize edecek olursak vücudumuzda herhangi bir sebeple oluşan ağrı sonucunda inleme veya sızlanma şeklinde duyulan sestir. Hafif ve kederli bir tını meydana gelir. Soul ve R&b müzik türlerinde sıklıkla duyduğumuz vokal tekniklerindedir. Göğüs sesi registerında kullanılır yüksek seslerde ise belting veya sıkıştırılmış nötr tekniği ile birleştirilerek oluşturulur. Sesli harflerin tümüyle gerçekleştirilebilir fakat şarkının tiz notalarında [i] “silmek” kelimesinde olduğu gibi [o] ise

“volüm” kelimesinde olduğu gibi yumuşak seslendirilmesi gerekir. Bu tekniği büyük ölçüde orta ses düzeyinde kullanırız çünkü çok kısık seslerde gerçekleşmesi mümkün olmayacaktır. Tizlerde ise yalnızca kadın vokaller tarafından overdrive’da olduğu bağırma düzeyinde seslendirilebilir. Bu modu kullanan şarkıcılar; Ray Charles, Jimi Hendrix, Elton John ve Madonna (CVT Research Site, 2019).

5.14.5. Overdrive mod

Overdrive tekniği, karakter olarak metalik, yüksek sesle örneğin birinin arkasından uzak mesafeye seslendiğimizde “hey” hecesinde duyabileceğimiz biçimde oluşur. Genellikle orta yüksek sesle (mezzo forte) ve çok yüksek (fortissimo) arasında uzanan güçlü bir ses düzeyine sahiptir. Uygulama esnasında nefesli ses duyulmaz. Tüm sesli harfler sesin alçak kısmında kullanılabilir yüksek kısımlarda kullanacak olursak “eh” vokalini “sel” kelimesinde olduğu gibi “oh” vokalini “sol” kelimesinde olduğu gibi seslendirmeliyiz. Birçok müzik türünde olduğu gibi özellikle Rock müzik, bu tekniğin bolca kullanıldığı türe örnektir. (Sadolin, 2000). Uygulayan şarkıcılara örnek ise; Johnny Cash, Elvis Presley, Aretha Franklin, Chuck Berry, Ozzy Osborne (CVT Research Site, 2019).

6. SONUÇ

Amerika kıtasında yaşayan Afro-Amerikalıların folklorik kültürü ile doğan Blues müziği, çıkış noktası olan protest ve isyankâr kimliğinden sıyrılarak, popüler kültürün Dünya üzerindeki hâkimiyeti ile evrilmiş ve “kölelerin müziği”nden evrensel bir müzik türü haline gelmiştir. Blues’ dan türeyen birçok popüler müzik türü olmasına karşın günümüz müziğinde halen orijinal yapısını korumaktadır.

Modernleşen Dünya’da hızla gelişen teknolojinin ilerlemesi ile farklı bilim ve sanat disiplinleri, ortak çalışmalar ve araştırmalara yönelmişlerdir. Geçmişte sadece tanrı vergisi olarak nitelendirilen şarkı söyleyebilme yeteneğini bugün eğitimle geliştirebildiğimiz gibi tıp bilimi sayesinde de şarkı söyleme eylemi sırasında kullanılan organların hangi pozisyonlarda doğru ve istenilen sesleri kullanmamıza imkân verdiğini anlayabiliyoruz. Geçmişte sadece kulaktan duyarak taklit edilmeye çalışılan vokal teknikleri, günümüzde teknolojik gelişmelerin sağladığı imkânlar sayesinde pozitif bilimlere dayalı şekilde formülize edilebilmektedir. Vokal tekniklerinin bilimin ışığında çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bu formüllerin pratik uygulamalara katkısı daha da artmıştır.

Sanat eğitiminin geneli her ne kadar pratik uygulamalara dayansa da eğitim kurumlarında öğretilen stillerin teorik çalışmaları en az pratik öğretiler kadar önemlidir. Şarkı söyleme tekniklerini popüler müzik şarkıcılığı içerisinde doğru ve bilinçli icra edebilmek ancak o tekniğin doğuş noktasını farklı disiplinler ışığında inceleyerek ve anlayarak mümkün olur.

Tezin çıkış noktası olan Blues müziği ve beraberinde ortaya çıkan vokal teknikleri, zamanla popüler kültür içerisinde yerini almış ve müzik okullarında öğretilen vokal derslerinin içeriklerinde yerini almıştır. Bu tekniklerinden bahsetmeden önce konunun doğru anlaşılabilmesi ancak Blues müzik tarihi, gelişimi, evrimi, popüler müzik kavramındaki popüler kelimesinin 21.yüzyılda ifade ettiği anlam ayrıca bu tekniklerin uygulayıcısı olan insanın şarkı söylerken kullandığı organların bu teknikler ışığında işlevsel incelenmesi ile mümkündür.

Popüler kültür içerisinde bir olgunun yerini anlayabilmek için içinde bulunduğu yüzyılın hangi baskın ve yayılcı politika izleyen kültür tipi ile şekillendiğini anlamak gerekir. Günümüz popüler kültürünün ana normlarını belirleyen baskın kültür, Amerika Birleşik Devletleri 'nin yarattığı ve topluma lanse ettiği kapitalizm dolayısıyla tüketmeye yönelik bir kültür tipidir. 2. Dünya Savaşı sonrasında Amerika dışında ikinci süper güç olarak ortaya çıkan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması ile pop kültür kavramı Amerika'nın tekelinde kalmıştır. Bu popüler kültür içerisinde Blues müzik öncelikle sisteme karşı protest öğeleriyle sisteme karşı bir olgu savunurken zamanla kapitalizm'in her noktasında olduğu gibi endüstrileşen müzik sektörü ile ehlileştirilmiş ve satılacak, tüketilecek bir meta konumuna indirgenmiştir. Satılan ve satılmakta olan her ürün gibi kapitalist sistem, satışın sürekliliğini sağlamak amacı ile eğitim sistemi içerisine satılmakta olan ürünün eğitim kolunu eklemiştir. İşbu tezin konusunu oluşturan Blues müzik de zamanla popüler kültürün bir ögesi haline gelmiş ve tekrar üretim ve tüketim için yeni sanatçı adayları yetiştirebilmek adına Blues müziği içerisinde kullanılan vokal teknikleri şarkıcılık eğitiminde kendi yerlerini kazanmışlardır.

Sonuç olarak bir zamanlar protest amaçlarla yaratılmış, zamanla kapitalist sistem içerisinde popüler bir kültür ögesi haline getirilmiş Blues müziğe ait vokal türleri, bilim ve sanat disiplinlerinin verileri ışığında tanımlanabilen birer vokal tekniği olarak popüler müzik şarkıcılığı eğitimi veren kurumlarda öğretilmek üzere yerini almıştır.

KAYNAKLAR

- Acoustical Society of America (ASA), (2014). The harmonica as a Blues instrument. <https://asa.scitation.org/doi/abs/10.1121/1.4905247>.
- Archive, (2006). *Ahmet Ertegun's Legacy*. <https://web.archive.org/web/20200508131009/https://slate.com/news-and-politics/2006/12/ahmet-ertegun-s-legacy.html>.
- Ahmet Erteğün – Müzik Tarihini Değiştiren Adam. <https://www.sabanciuniv.edu/tr/ahmet-ertegun-muzik-tarihini-degistiren-adam>.
- Akcan, A. (2019). Bir Ulusun Haykırışı; Blues Müzik! <https://www.sanatkarnavali.com/bluesun-dogusu-blues-sanatcilari/>.
- Aladağ, Ç. (2017). Ses Eğitiminde Register Kavramı ve Ses Türleri. *Müzik ve Sahne Sanatları Dergisi*, 1(1), 27-39.
- Alcorace, T. (2020). *What is Appoggio Breathing?* <https://www.riseacademyofmusic.com/post/what-is-appoggio-breathing>.
- Alexander, R. P., & Karamustafaoğlu, T. (1968). Amerika'da Zencilerin Başkaldırısı. Çev: Tunçer Karamustafaoğlu), *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(3).
- Allen, R. (1991). Shouting the Church: Narrative and Vocal Improvisation in African-American Gospel Quartet Performance. *The Journal of American Folklore*, 104(413), 295–317.
- CVT Research Site, (2022). *An introduction to the 4 Vocal Modes*. <https://cvtresearch.com/vocal-modes/general/>
- Archive. (2008). *How To Play Blues Guitar*. <https://web.archive.org/web/20081010154112/http://how-to-play-blues-guitar.com/blues-concepts/call-and-response/>
- Audio Network, (2021). *Music for TV, Video & Advertising*. www.audionetwork.com.

- Aydar, D. (2014). Popüler Kültür ve Müzik Üzerine. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33).
- Babacan, M. D. (2011). Caz Müziği ve Türleri Üzerine Bir Çalışma. *SBArD*, (17), 121-128.
- Babademez, M. A. (2022). *Ana Sayfa*. www.mehmetalibabademez.com.
- Bakır, U., & Çelik, M. (2013). Tüketim Toplumuna Eleştirel Bir Yaklaşım: Kültür Bozumu ve Yıkıcı Reklamlar. *Selçuk İletişim*, 7(4).
- Batuk, C. (2013). Din ve Müzik: Dinler Tarihi Bağlamında Din-Müzik İlişkisine Genel Bir Bakış Denemesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35.
- BBC. (2022). www.bbc.co.uk.
- Becker, R. (2022). Improvisation rules and music. <https://study.com/learn/lesson/improvisation-in-music.html>
- Become Singers, (t.y.). *How to Become a Singer*. www.becomesingers.com.
- Belting Is Beautiful Thesis. <https://www.scribd.com/document/253331394/Belting-is-Beautiful-Thesis>
- Belting Technique. <https://www.singwise.com/articles/belting-technique>
- Berendt, E. J. (2003). *Caz Kitabı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bernhard, C. H. (2002). Singing in Instrumental Music Education: Research and Implications.
- Boë, L. J., Sawallis, T. R., Fagot, J., Badin, P., Barbier, G., Captier, G., ... & Schwartz, J. L. (2019). Which way to the dawn of speech?: Reanalyzing half a century of debates and data in light of speech science. *Science Advances*, 5(12), eaaw3916.
- Bonin, C. (2009). *Belt Voice Training – Singing with a Belting Voice*. SMU Verlag.
- Born, G. & Hesmondhalgh, D. (2000). Introduction: On Difference, Representation and Appropriation in Music. In: Born, G and Hesmondhalgh, D, (eds.) *Western music and its others: Difference, Representation and Appropriation in Music*. University of California Press.

- Bozdoğan, S. (1993). *Meral Özbek, Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bozkır, B. (2017). Teknoloji-İnsan İlişkisi ve Teknolojinin Müzik Endüstrisini Yönlendirme Etkisi. *Yeni Düşünceler*, 8, 89-95.
- Britannica, (2012). Scat. <https://www.britannica.com/art/scat-music>
- Britannica, (2016). *Spiritual*. <https://www.britannica.com/art/spiritual>
- Britannica, (2021). *Blues Music*. <https://www.britannica.com/art/blues-music>
- Britannica, (2022). *Homepage*. www.britannica.com.
- Bulubay, C. (2020). Bir Alt Kültür Olarak Rock Kültürünün Türkiye'deki Evrimi. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (7), 127-147.
- Byrne, A. (2020). *Singers are athletes*. www.andrewmbyrne.com.
- Catawiki, (2014). <https://www.catawiki.com/en/>.
- Catawiki, (2019). *We've Got the Blues: Instruments and its Influence on Modern Music*. <https://www.catawiki.com/en/stories/4337-we-ve-got-the-blues-instruments-and-its-influence-on-modern-music>.
- Cengiz, E. (2010). Popüler kültür ve sanat. *Folklor / Edebiyat*, 16(64), 7-14.
- Cevanşir, B., & Gürel, G. (1982). *Foniatrı: Sesin oluşumu, bozuklukları ve korunmasında temel ilkeler*. İstanbul Üniversitesi.
- Chandler, M. D. (2018). Improvisation in elementary general music: A review of the literature. *Update: Applications of Research in Music Education*, 37(1), 42-48.
- Chaudhuri, L. (2021). *What is Blues Music?* classical-music.com/features/articles/blues-music/.
- Chosic. (2020). *Popular music genres & subgenres*. <https://www.chosic.com/list-of-music-genres>.

- Clark, B. (2022). *The Essential Instruments in a Rock Band*.
<https://www.musicianwave.com/instruments-in-a-rock-band/>.
- Coşgun, M. (2012). Popüler kültür ve tüketim toplumu. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- CTD. (2015). Mahalia Jackson's "Move On Up a Little Higher" and Its Powerful Message.
<https://www.countrythangdaily.com/mahalia-jackson-move-on/>
- CVT Research Site, (2019). *Description and sound of Curbing*.
<https://cvtresearch.com/vocal-modes/curbing/description-curbing/>.
- CVT Research Site, (2019). *Description and sound of Overdrive*.
<https://cvtresearch.com/vocal-modes/overdrive/description-overdrive/>.
- CVT Research Site, (2019). *Welcome*. www.cvtresearch.com.
- CVT UK, (2020). *Complete Vocal Technique*. www.completevocaltechnique.co.uk.
- Çelik, S. (2020). How to Sing. *EJMD*, (16), 375-379.
- Çınar, U. (2018). *Kulak, burun, boğaz*. www.drugurcinar.com.
- Çifci, Y. (2016). Müzikal Ötekileştirme: Siyahî Müzikleri (Blues) Örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 2(1).
- Çiftçi, E. (2010). Popüler Kültür, Popüler Müzik ve Müzik Eğitimi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 149-161.
- Davids, J., & LaTour, S. (2012). *Vocal technique: A guide for conductors, teachers, and singers*. Waveland Press.
- Debord, G. (1996). *Gösteri toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dede, B. (2018). Amerikan Kitle İletişim Araçlarının Pop Sanatındaki Etkisi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7(49), 1075-1080.
- Definition of false vocal cord. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/false%20vocal%20cord>

- Derman, M. R. (2018). Görsel kültür ve renk olgusu: Sembolik anlamlar, algılama ve kültürel farklılıklar üzerine bir çalışma. Polonya ve Türkiye örneği. Doç. Dr. Mehmet Arslantepe (der.) *Görselliğin Kültürü* içinde. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Devi, D. (2017). *Why Is the Blues Called the 'Blues'?* https://www.huffpost.com/entry/blues-music-history_b_2399330.
- Diken, Ö. (2022). *Dil ve Konuşma Bozukluğu*. <https://www.evedestekprojesi.com/yetersizlik-grubu/5-dil-ve-konusma-bozuklugu>.
- Dobkin, M. (2004). *Bir adamı asla seni sevdiğim gibi sevmedim: Aretha Franklin, Saygı ve bir soul müzik başyapıtının yapımı*. New York: St. Martin's Press.
- Egge, S. (2017). *The Origins of Country Music*. <https://nortoncenter.com/2017/03/19/the-origins-of-country-music/#:~:text=Country%20music%20originated%20in%20the,European%20immigrants%20who%20settled%20nearby>.
- El İstanbul, (2022). *El İstanbul El Cerrahi Mikrocerrahi Rehabilitasyon Grubu*. <https://www.elcerrahi.com/solunum-sistemi-anatomisi.html>
- Elaina, R. (2019). How “Breathy Voice” is Created | The Danger of Breathy Singing. <https://takelessons.com/blog/2019/04/how-breathy-voice-is-created-the-danger-of-breathy-singing#:~:text=The%20Mechanics%20of%20Breathy%20Singing&text=Singing%20is%20produced%20by%20air,together%20and%20vibrate%2C%20producing%20sound>.
- Elliott, M. (2007). *Singing in Style: A Guide to Vocal Performance Practices*. London: Yale University Press.
- Erdoğan, İ. (2004). Popüler kültürün ne olduğu üzerine. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(57).
- Farrant, D. (2022). *7 Blues Musical Instruments You Should Know*. <https://hellomusictheory.com/learn/blues-instruments/>.

- Feather, L. (1987). *Ahmet Ertegun and Herb Abramson founded Atlantic*.
<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1987-02-01-ca-37-story.html>.
- Fiske, J. (1999). *Popüler Kültürü Anlamak*, Çev. Süleyman İrvan. Ankara: Ark.
- Fiske, J. (2010). *Understanding Popular Culture* (2nd ed.). Routledge.
- Folklife, (2016). *Tell It Like It Is: A History of Rhythm and Blues*.
<https://folklife.si.edu/magazine/freedom-sounds-tell-it-like-it-is-a-history-of-rhythm-and-blues>.
- Fundacion Juan March, (2018). *Estados Unidos Samuel Barber (1910-1981)*.
<https://www2.march.es/musica/jovenes/raiz-popular-html/barber.html>.
- Gerçeker, M., Yorulmaz, İ. & Ural, A. (2000). Ses ve Konuşma (+). *K.B.B. ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi*, 8(1), 71-78.
- Gordon-Roth, Jessica, "Locke on Personal Identity", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.),
<<https://plato.stanford.edu/archives/spr2020/entries/locke-personal-identity/>>.
- Göktaş, E. (1998). Dünya'da ve Türkiye'de vürmalı çalgılar. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (4), 66-78.
- Graves, I. (2022). *The History of Rhythm and Blues*.
<https://gehsspartanshield.org/3254/news/the-history-of-rhythm-and-blues/>.
- Gruson, G. I. (2017). Teknolojinin Ses Medyası, Müzik Endüstri ve Kültüre Etkileri. *VIII. Uluslararası Hisarlı Ahmet Sempozyumu*, 12-13-14 Mayıs, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Günay, D. (2002). Sanayi ve sanayi tarihi. *Mimar ve Mühendis Dergisi*, 31(2002).
- Han, P. (2018). Principles of Appoggio: The Interrelationship Between Theory and Practice for Today's Young Opera Singers. Doctoral Thesis, Indiana University Jacobs School of Music.
- Hipokampus Akademi, (2018). Stigma (Damgalama, Etiketleme) Nedir?
<https://hipokampusakademi.com/stigma-damgalama-etiketleme-nedir/>.

- Horowitz, S. (2012). *Bessie Smith: The Complete Columbia Recordings*.
<https://www.popmatters.com/165634-bessie-smith-the-complete-columbia-recordings-2495796243.html>.
- Howard, E. (2006). *Sing!: Vocal Technique, Vocal Style*. Alfred Music Publishing.
- Hu, Q., Zhu, S. Y., Luo, F., Gao, Y., & Yang, X. Y. (2010). High-frequency sonographic measurements of true and false vocal cords. *Journal of Ultrasound in Medicine*, 29(7), 1023-1030.
- Hukuk Medeniyeti, (2022). Populus nedir?
<https://www.hukukmedeniyeti.org/populus/nedir/>.
- Improvising Music, (2020). *Pearson BTEC Level 3 Nationals (QCF) specification in Music and Music Technology*. Pearson Education Limited,
https://qualifications.pearson.com/content/dam/pdf/BTEC-Nationals/Music/2010/Specification/Unit_12_Improvising_Music.pdf
- Işık, M. (2019). *Platon ve Aristoteleste Sanat Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Jennings, C. A. (2014). *Belting is beautiful: welcoming the musical theater singer into the classical voice studio*. Doctoral dissertation, University of Iowa.
- John. (2019). Blues Saxophone Music and Players.
<https://www.howtoplaysaxophone.org/blues-saxophone/>.
- Jones, R. (2015). *The Negro Spiritual: From Cotton Field to Concert Hall*. <https://spirituals-database.com/the-negro-spiritual/>
- Kayabınar, B. (2006). *Operanın tarihsel gelişimi içinde Bel Canto sanatının teknik ve müzikal yönleriyle incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Keseroğlu, E. (2005). *Caz müziğinin gelişim süreci ve etnik müziklerle etkileşimi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kiraz, S. (2015). Kitle, kültür, bunalım ve yabancılaşma. *Mavi Atlas*, (5).

- Koranoz, S. (2020). Abraham Lincoln hakkında özet bilgi derlemesi.
https://www.academia.edu/42139063/ABRAHAM_L%C4%B0NCOLN.
- Kunz, J. (1949). The United Nations Declaration of Human Rights. *American Journal of International Law*, 43(2), 316-323.
- Kurt, C., Aygün, E. N. & Leblebici, E. (2009). *Yeni Hitit 3 ders kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Lee, D. B. (2018). *Lamperti and the Evolution of Appoggio (Support!)*.
https://sanesinging.com/wp-content/uploads/2018/05/Lamperti_and_Evolution_of_Appoggio.pdf.
- Lenz, G. H. (2003). " The Riffs, Runs, Breaks, and Distortions of the Music of a Community in Transition": Redefining African American Modernism and the Jazz Aesthetic in Langston Hughes' Montage of a Dream Deferred and Ask Your Mama. *The Massachusetts Review*, 44(1/2), 269-282.
- Library of Congress, (2020). Traditional work songs.
<https://www.loc.gov/collections/songs-of-america/articles-and-essays/musical-styles/traditional-and-ethnic/traditional-work-songs/>
- Macmillan, L. (2022). *18 Of The Greatest and Most Famous Country Singers Of All Time*.
<https://hellomusictheory.com/learn/famous-country-singers/>
- Malkoç, T. (1992). *Nefes- Şarkı Söyleme İlişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mann, J. (2022). *How To Sing With Raspy Voice*.
<https://www.becomesingers.com/techniques/how-to-sing-with-raspy-voice>
- Master Class, (2022). *A Brief History of Scatting*.
<https://www.masterclass.com/articles/scatting#what-is-scatting>.
- MasterClass, (2022). *History of Gospel Music*.
<https://www.masterclass.com/articles/gospel-music-guide#4-famous-gospel-singers>.
- MasterClass, (2022). *They Changed The World. Now You*. <https://www.masterclass.com/>.

- MasterClass. (2021). *Seven Examples of Call and Response in Contemporary Music*.
<https://www.masterclass.com/articles/what-is-call-and-response-in-music#seven-examples-of-call-and-response-in-contemporary-music>.
- McGlashan, J., Thuesen, M. A., & Sadolin, C. (2017). Overdrive and edge as refiners of “belting”? an empirical study qualifying and categorizing “belting” based on audio perception, laryngostroboscopic imaging, acoustics, LTAS, and EGG. *Journal of Voice*, 31(3), 385-e11.
- Merriam-Webster, (2022). *Search for a Word*. <https://www.merriam-webster.com/>.
- Miller, R. (1986). *The Structure of Singing: System and Art in Vocal Technique*. Schirmer Books.
- Molly’s Music, (2020). *Voice and Instrument Lessons in Orange County and Online*.
<https://mollysmusic.org/>.
- Music Theory Academy. (2020). Bar Blues Progression.
<https://www.musictheoryacademy.com/wp-content/uploads/2020/07/12-bar-blues-progression.jpg>.
- Musical U. (2020). *Introduction to Blues Music*. <https://www.musical-u.com/learn/blues-music/#>
- Musicmap, (2020). <https://musicmap.info/#>
- Musicmap, (2020). *The Genealogy and History of Popular Music Genres*.
<https://musicmap.info/#>
- Mutlu, E. (2001). Popüler kültürü eleştirmek. *Doğu Batı*, (15).
- Norton Center for The Arts, (2017). <https://nortoncenter.com/2017/03/19/the-origins-of-country-music/>
- Oakley, G. (2004). *The Devil’s Music A History of the Blues*. UK: Capo Press.
- Öğüç, Ç. (2015). *İletişim Şekli Olarak Protest Müzik; Blues Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.

- Öğüt, Ç. G. (2008). *Popüler kültürün toplumsal etkileri ve Pop Sanat*. Doktora Tezi, DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Özbek, M. (2013). *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*. İstanbul: Sena.
- Özçimen, A. (2011). Sesin Karakterini ve Kalitesini Belirleyen Etmenler. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 149-168.
- Palavacini, A. N. (2015). *A Comparison and Contrast of Instrumental and Vocal Approaches to Idiomatic Phrasing, Articulation and Rhythmic Interpretation Within the Jazz Idiom*. Doctoral Thesis, Submitted to the Faculty of the University of Miami.
- PBS. (2022). www.pbs.org.
- Pegg, C. (2001). Folk music. *Grove music online*.
- Pervan, M. N. (2021). *The Competition Between Elvis Presley And Chuck Berry: Who Is The True King Of Rock And Roll?* <https://rockcelebrities.net/the-competition-between-elvis-presley-and-chuck-berry-who-is-the-true-king-of-rock-and-roll/>.
- Polat, S. (2017). Ses Eğitiminin Temel Öğeleri Ve Çeşitli Söyleme Tekniklerine Yönelik Uzman Görüşleri Ve Performans Değerlendirme Ölçeği Örneği. *İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi*, 3(1), 1-18.
- Rabaka, R. (2013). *The Hip Hop Movement: from R&B and the civil rights movement to Rap and the Hip Hop generation*. Lexington Books.
- Ramsey Voice Studio, (2020). *Want to Sing Flawlessly*. www.ramseyvoice.com.
- Ramsey Voice Studio, (2022). *10 Singing Techniques to Improve Your Singing Voice*. <https://ramseyvoice.com/singing-techniques/>
- Ramsey, M. (2022). Riffs and Runs For Beginners — ANYONE Can Do Them!. <https://ramseyvoice.com/riffs-and-runs/>
- Ratzlaff, E. (2022). *Black History of The Banjo*. <https://frontporcheville.org/black-history-of-the-banjo/>

- Richardson, E. (2010). *Global Linguistic Flows: Hip Hop Cultures, Youth Identities, and the Politics of Language*. edited by H. Samy Alim, Awad Ibrahim and Alastair Pennycook.
- Eric W. Rothenbuhler, Commercial Radio as Communication, *Journal of Communication*, Volume 46, Issue 1, March 1996, Pages 125–143, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1996.tb01464.x>
- Rydell, K., & Bienvenu, A. (2021). The Power of Protest Music: Exploring the Role of Songs in Social Change. *Black History Bulletin*, 84(1), 6-9.
- Sabar, G. (2013). *Sesimiz - Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Sadolin, C. (2000). *Complete Vocal Technique*. Copenhagen: Shout Publishing.
- Sallinen A. (2012). *How to become conscious singer*. Degree Programme in Music, Oulu University of Applied Sciences,
- Sane Singing, (2018). *A Guide to Vocal Progress*. www.sanesinging.com.
- Santafe. (2020). *A History of Blues Music*. <https://santafe.com/a-history-of-blues-music/>.
- Say, Ö. (2003). 20. Yüzyılda yaşanan sosyal değişme dinamikleri ve kültürel çözümlenmeler açısından küreselleşme. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (28), 61-76.
- Sazak, N. (2002). Ses Eğitiminde Artikülasyon Mekaniği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(4), 99-112.
- Scott, J. K. (2007). Me? Teach improvisation to children?. *General music today*, 20(2), 6-13.
- Semantic Scholar, (2005). *A free, AI-powered research tool for scientific literature*. <https://www.semanticscholar.org/>.
- SingWise, (2020). *Singwise Is an Information-Based Resource for Singers & Singing Teachers*. <https://www.singwise.com/>.
- Sonic Dictionary, (2022). *Blues Voice- Cry Break*. <https://sonicdictionary.duke.edu/items/blues-voice-cry-break>
- Sono Music, (2017). *A Guide to Belting*. <https://sonomusic.com.au/a-guide-to-belting/>

- Sono School of Music, (2017). <https://sonomusic.com/>
- Stancato, J. & Rising, H. (2021). *How to Do Vocal Runs*. <https://www.wikihow.com/Do-Vocal-Runs>
- Stark, J. (1999). *Bel canto: a history of vocal pedagogy*. University of Toronto Press.
- Steinfeld, S. (2015). *The Social Significance of Blues Music*. Chair in Sociology, Luiss Guido Carli Department of Political Science, Rome. https://tesi.eprints.luiss.it/17909/1/072752_STEINFELD_SUSANNA.pdf.
- Stoloff, B. (2003). *Blues Scatitudes*. Brooklyn: Gerard and Sarzin Publishing.
- Stringfixer, (2022). *Soul müzik*. https://stringfixer.com/tr/Soul_pop.
- Şakalar, A. (2015). *Türkiye'deki konservatuvarlarda lisans eğitimi gören şan bölümü öğrencilerinin karşılaştıkları sorunların şan eğitimi odaklı incelenmesi ve değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Tell It Like It Is: A History of Rhythm and Blues. <https://folklife.si.edu/magazine/freedom-sounds-tell-it-like-it-is-a-history-of-rhythm-and-blues>
- The Art of Rock Music. (2015). <https://theartofrockmusic.voices.wooster.edu/wp-content/uploads/sites/180/2015/01/Johnny-B.-Goode-Chuck-Berry-1958.pdf>
- The Competition Between Elvis Presley And Chuck Berry: Who Is The True King Of Rock And Roll?. <https://rockcelebrities.net/the-competition-between-elvis-presley-and-chuck-berry-who-is-the-true-king-of-rock-and-roll/>.
- The History of Rock Music. audionetwork.com/content/the-edit/expertise/the-history-of-rock-music.
- The Mechanics of Breathing. <https://www.britannica.com/science/human-respiratory-system/The-mechanics-of-breathing>
- The Mechanics of Breathy Singing. <https://takelessons.com/blog/breathy-voice-singing-z02#:~:text=The%20Mechanics%20of%20Breathy%20Singing&text=Singing%20is>

%20produced%20by%20air,together%20and%20vibrate%2C%20producing%20sound.

The Messa di voce and its effectiveness as a training exercise for the young singer.

<https://www.semanticscholar.org/paper/The-Messa-di-voce-and-its-effectiveness-as-a-for-Pulte/33d4a1fb39a43e1c2ddb8857f59c8e312728742d>

The New York Times, (2022). *Sam Lay, Drummer Who Backed Blues Greats and Bob*

Dylan, Dies at 86. <https://www.nytimes.com/2022/02/05/arts/music/sam-lay-dead.html>

The Physical Vocal Mode "Twang". <https://www.thevocaliststudio.com/blog/vocal-twang-vocalist-studio>

The Psychologist. (2010). *Feeling the blues.* [https://thepsychologist.bps.org.uk/volume-23/edition-8/feeling-](https://thepsychologist.bps.org.uk/volume-23/edition-8/feeling-blues#:~:text=Blues%20is%20a%20genre%20that,%20happiness%20faith%20and%20hope.)

[blues#:~:text=Blues%20is%20a%20genre%20that,%20happiness%20faith%20and%20hope.](https://thepsychologist.bps.org.uk/volume-23/edition-8/feeling-blues#:~:text=Blues%20is%20a%20genre%20that,%20happiness%20faith%20and%20hope.)

[blues#:~:text=Blues%20is%20a%20genre%20that,%20happiness%20faith%20and%20hope.](https://thepsychologist.bps.org.uk/volume-23/edition-8/feeling-blues#:~:text=Blues%20is%20a%20genre%20that,%20happiness%20faith%20and%20hope.)

The Schiller Institute's CHART of Human Vocal Registers.

https://archive.schillerinstitute.com/music/rev_chart.html

The Spartan Shield, (2016). *The Student News Site of Greenbrier East High School.*

www.gehsspartanshield.org.

The Vocalist Studio (TVS), (2017). *Bridge The Vocal Break & Build The Head Voice.*

<https://www.thevocaliststudio.com/>.

Thesus, (t.y.). www.theseus.fi

Toft, R. (2004). Anlamı Daha Dikkat Çekici Hale Getirmek: Sanatta ve Popülerde Vokal

İfadelerin Dilbilgisel ve Retorik İlkeleri/Caz Müziği. *Müzik ve Harfler*, 85(3), 368–387.

Toot Hill School, (2022). The Blues.

<https://www.toothillschool.co.uk/data/files/dept/music/gcse/theblues.pdf>.

- Topsümer, F., & Elden, M. (2013). *Reklamcılık kavramlar, kararlar, kurumlar*. Ankara: İletişim Yayınları.
- Töreyn, A. M. (2015). *Ses eğitimi "temel kavramlar-ilkeler-yöntemler"*. Ankara: Sözkesen Maatbaacılık.
- Töreyn, A. M. (2021). *Ses Eğitiminde Metot ve Uygulama*. Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Tracy, S. C. (2004). The blues novel. *The Cambridge Companion to the African American Novel*, 122-38.
- Transformal Nefes, (2020). *Diyafram Nefesi Nedir? Nasıl Çalışır?*
<https://www.transformalnefes.com/blog/diyafram-nefesi-nedir-nasil-calisir-5927#>.
- Uçman Karaçalı, P. (2012). *Profesyonel Ses Sanatçılarının Ses Üretiminde Karşılaştıkları Teknik Sorunlara Yönelik Yeni Öneriler*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Vennard, W. (1968). *Singing: The Mechanism and the Technic*. Carl Fischer, LLC.
- Verney, K. (2003). *African Americans and US Popular Culture* (1st ed.). Routledge.
- Vocal Anatomy (2022). <https://voicedoctorla.com/vocal-anatomy/>.
- Voice Lesson.
<https://sairegion15.org/system/files/attachments/886/Blackwood%20Breakout%20%28Voice%20Lesson%204%20Breath%29.pdf>
- Voice Science Works, (2022). *Welcome*. www.voicescienceworks.org.
- VoiceDoctorla, (t.y.). Los Angeles Voice Doctors. www.voicedoctorla.com.
- Voices in Blues: Stylistic Approaches to a Blues Standard.
<https://sonicdictionary.duke.edu/exhibits-pages/voices-blues-stylistic-approaches-blues-standard>.
- Voyager, (2022). *Music From Earth*. <https://voyager.jpl.nasa.gov/golden-record/whats-on-the-record/music/>.

- Ward, B. (1998). *Just My Soul Responding: Rhythm And Blues, Black Consciousness And Race Relations* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203214459>
- Weir, M. (2015). The Scat Singing Dialect an Introduction to Vocal Improvisation. *Choral Journal*, 55(11), 28-42.
- What Are False Vocal Folds? <https://mollysmusic.org/blog/how-to-sing-healthier-in-almost-any-genre/#:~:text=Your%20false%20vocal%20folds%20are,substance%20from%20entering%20your%20airways.>
- What Is Twang? <https://www.completevocaltechnique.co.uk/what-is-twang/>
- What is Appoggio Breathing? <https://www.riseacademyofmusic.com/post/what-is-appoggio-breathing>
- What is Jazz. <https://americanhistory.si.edu/smithsonian-jazz/education/what-jazz.>
- Which Instruments are used in Jazz Music? <https://www.dawkes.co.uk/sound-room/which-instruments-are-used-in-jazz-music/>
- WikiHow, *Welcome to wikiHow, the most trusted how-to site on the internet.* [https://www.wikihow.com/Main-Page.](https://www.wikihow.com/Main-Page)
- Yavuz, B. (2019). Caz Standartlarında Kullanılan Formlar. *II. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi*. Bandırma, Balıkesir.
- Yavuz, Ş. (1992). *Ses Bakımı ve Tekniği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yelken, K. (2022). *Ana Sayfa*. www.kursatyelken.com.
- Yelken, K. (2022). Ses Nasıl Oluşur? / İnsan Sesi Nasıl Oluşur? <https://www.tkbbv.org.tr/menu/111/ses-nasil-olusur-doc-dr-kursat-yelken>.
- Youtube, (2018). *How to develop a Raspy Singing Voice: exercise included.* https://www.youtube.com/watch?v=7h_1uuU5rWA.
- Zeren, 1995: 161-178'den akt. Töreyn, 2008: 99

ZorluPSM, (2022). PSM Blog. <https://www.zorlupsm.com/tr>.

Zubritski, M. (1976). *KEROV; Kapitalist Toplum*. Çev: Sevim Belli, Üçüncü basım, Ankara: Sol Yayınları.